

**PROGRAMACIÓN DO DEPARTAMENTO DE
XEOGRAFÍA E HISTORIA**

2018-2019

Cristian Iglesias Lorenzo

ÍNDICE

1.- INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN.

ASPECTOS XERAIS DA PROGRAMACIÓN.

CARACTERÍSTICAS DO CENTRO. DO ALUMNADO.

OBXECTIVOS ADAPTADOS AO CONTEXTO.

**2.- CONTRIBUCIÓN DE CADA ÁREA AO DESENVOLVEMENTO DAS
COMPETENCIAS CLAVE.**

CIENCIAS SOCIAIS (1º, 2º, 3º E 4º)

INICIACIÓN Á ACTIVIDADE EMPRENDEDORA E EMPRESARIAL (IAEE)

3.- CONCRECIÓN DOS OBXECTIVOS PARA CADA CURSO.

XERAIS E ESPECÍFICOS DA E.S.O.

DA MATERIA DE XEOGRAFÍA E HISTORIA.

INICIACIÓN Á ACTIVIDADE EMPRENDEDORA E EMPRESARIAL (IAEE).

4.- CONCRECIÓN PARA CADA ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE AVALIABLE DE:

A) TEMPORALIZACIÓN. (COS CONTIDOS).

B) GRAO MÍNIMO DE CONSECUCCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA.

C) PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN.

5.- CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS QUE REQUIRE A MATERIA.

6.- MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS.

7.- CRITERIOS SOBRE A AVALIACIÓN, CALIFICACIÓN E PROMOCIÓN DO ALUMNADO.

**8.- INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DE ENSEÑANZA E DA PRÁCTICA
DOCENTE.**

**9.- ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE SEGUIMIENTO, DE RECUPERACIÓN E
AVALIACIÓN DE MATERIAS PENDENTES.**

**10.- DESEÑO DA AVALIACIÓN INICIAL E DE MEDIDAS INDIVIDUAIS OU COLECTIVAS
QUE SE POIDAN ADOPTAR COMO CONSECUENCIA DOS RESULTADOS.**

11.- MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE.

12.- ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES.

13.- CONTRIBUCIÓN DA MATERIA AO PLAN LECTOR.

14.- CONTRIBUCIÓN DA MATERIA AO PLAN TIC.

**15.- MECANISMOS DE REVISIÓN, DE AVALIACIÓN E DE MODIFICACIÓN
PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA EN RELACIÓN COS RESULTADOS ACADÉMICOS
E PROCESOS DE MELLORA.**

16.-DATOS DO DEPARTAMENTO.

1.- INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN.

ASPECTOS XERAIS DA PROGRAMACIÓN.

A programación didáctica do Departamento de Ciencias Sociais, Xeografía e Historia do CPI de

Xanceda pretende ser a referencia en torno á que se desenvolverá o proceso de ensino-aprendizaxe no centro. Esta pretende ser unha proposta aberta á posibilidade de modificacións que contribúan á mellora desta labor.

As materias de Xeografía e a Historia son imprescindíbeis para a formación do alumnado como futuros cidadáns conscientes do mundo no que viven e con capacidade crítica á hora de participar activamente na sociedade. Por iso consideramos esencial fornecer ao alumnado coas ferramentas básicas para elaborar un pensamento construtivo, autónomo, solidario... As Ciencias Sociais aportan aos alumn@s o coñecemento do pasado (evolución das sociedades, aparición do pensamento democrático, creación de esquemas solidarios...), a comprensión do mundo globalizado no que viven, a situarse espacial e mentalmente...

Esta programación busca que ese proceso de aprendizaxe das materias de Xeografía e Historia sexa enriquecedor para o alumnado, tendo en conta as características propias deste (procedencia, dificultades do contexto sociocultural...).

CARACTERÍSTICAS DO CENTRO.

- Situación: O noso centro está situado en Xanceda (Concello de Mesía).
- Ensinanzas que oferta o centro: Dende a Educación Infantil, pasando por todos os cursos de Ensino Primario e os catro da E.S.O. (Educación Secundaria Obrigatoria).
- Características singulares: É un C.P.I. (Centro Público Integrado), polo tanto conviven eses tres niveis de ensino; e aínda que están en dous edificios diferentes separados por un corredor, a coincidencia de actividades e na vida docente é bastante, por non falar dos momentos de comedor, entradas e saída do patio e actividades extraescolares.

É un centro do interior de Galicia, pequeno, cuns 170 alumnos e do rural, propio dunha zona cunha produción agraria e sobre todo gandeira, situado na parroquia onde está o Concello, cun centro comunal onde poden consultar internet e unha biblioteca, supermercado, un banco, igrexa e varios bares.

O Colexio está bastante ben dotado, con dúas Aulas de informática, unha delas para Secundaria, cunha pizarra dixital e ordenadores Abalar nas clases de 1º e 2º da ESO e ordenador, canón e pizarra dixital nas clases de 3º e 4º.

CARACTERÍSTICAS DO ALUMNADO.

- Lingua materna dominante: O galego.
- Alumnado con NEAE no curso actual: Varios, sobre todo en Primeiro e Segundo, contando estes con apoio, nas Linguas e Matemáticas, e aulas para os Exentos de Francés (nas que se reforza ao alumnado sobre todo nas linguas (facendo fincapé na que máis dificultade lle causa, a lingua castelá), algo en Xeografía e Historia, etc.)

últimas clases son impartidas precisamente polo profesor de Ciencias Sociais e dependen do departamento.

De todos xeitos, bótase de menos unha diversificación curricular, un PAE (Programa de Agrupación Específico) coma os de cursos anteriores, ou cando menos un desdobre na Aula de 1º da ESO, tendo en conta o baixo nivel do alumnado, o pouco estudo e traballo dos mesmos, o que lle costa e sobre todo o feito de que son 23 rapazas e rapaces. E entre eles hai cinco con moitos problemas, que precisamente xa están exentos de francés. Un deles especificamente con Adaptación curricular a un nivel dos primeiros cursos de Primaria.

- Destacar que non hai problemas sociais reseñables.
- Outras características: É un alumnado bastante infantil polo feito de que ao rematar a Educación Primaria non cambian de centro, continúan no edificio de ao lado e cos mesmos hábitos que manexaron na etapa anterior.

OBXECTIVOS. ADAPTADOS AO CONTEXTO.

1. Respetar o medio ambiente e a contorna locais.
2. Saber valorar os recursos sociais, demográficos e económicos locais aprendendo a usar ferramentas matemáticas e estatísticas.
3. Respetar o patrimonio, a lingua e a cultura locais.
4. Comprender a convivencia democrática a través do goberno local.
5. Conseguir aplicar as actitudes e valores de convivencia axeitados para o beneficio da comunidade respectando os dereitos humanos.
6. Saber comunicarse correctamente a través das novas tecnoloxías e os medios informáticos actuais.
7. Comprender a importancia e os valores que transmiten os medios de comunicación así como a visualización individual do alumnado a través deles.
8. Aprender a consolidar coñecementos previos a partir das novas aprendizaxes.
9. Coñecer e saber desenvolverse no medio físico local e aprender a relacionar feitos históricos e sociais da zona con outros de nivel rexional, estatal e global.

2.- CONTRIBUCIÓN DE CADA ÁREA AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE.

CIENCIAS SOCIAIS (1º, 2º, 3º e 4º)

A nova lei de educación (LOMCE) presenta unha novidade de especial relevancia: a definición de competencias clave que se deben alcanzar ao finalizar a Educación Secundaria obrigatoria. Estas competencias clave permiten identificar as aprendizaxes que se consideran imprescindibles desde unha formulación integradora e orientada á aplicación dos saberes adquiridos. O seu logro deberá capacitar ao alumnado para a súa realización persoal, o exercicio da cidadanía activa, a incorporación á vida adulta

desenvolvemento dunha aprendizaxe permanente ao longo da vida.

A área de Ciencias Sociais resulta fundamental para o desenvolvemento das competencias clave, p destaca especialmente na adquisición das seguintes:

1. - Competencia social e cidadá: mediante unha reflexión crítica sobre os conceptos de democracia, liberdade, solidariedade, corresponsabilidade, participación e cidadanía, con especial atención aos dereitos e deberes.
2. - Competencia sobre coñecemento e interacción no mundo físico: mediante o aprendizaxe dos conceptos xeográficos e o desenvolvemento de procedementos de orientación, localización, observación e interpretación de espazos e a súa representación cartográfica.
3. - Competencia cultural e artística: facilitando a selección e coñecemento de obras de arte relevantes así apreciar, comprender e valorar as diferentes manifestacións culturais e artísticas.
4. - Competencia no tratamento da información e competencia dixital: mediante a recollida de fontes (destacando a recollida de información en Internet).
5. - Competencia en comunicación lingüística: mediante a adquisición dun vocabulario preciso e específico das ciencias sociais que deberá asumir o alumnado, como tamén a capacidade para utilizar e xeneralizalo correctamente.
6. - Competencia para aprender a aprender: supón inicialos na aprendizaxe para que posteriormente continúen dun xeito autónomo. Do que se trata é de ter ferramentas que faciliten a aprendizaxe e de atopar respostas que se correspondan cun coñecemento racional, asumindo que poden ser diversas e que é posible atopalas dende distintas perspectivas metodolóxicas.

INICIACIÓN Á ACTIVIDADE EMPRENDEDORA E EMPRESARIAL (IAEE)

Esta materia inclúe aspectos teóricos e prácticos que pretenden preparar aos mozos para desempeñar unha cidadanía participativa e responsable así como promover o desempeño profesional e a vía do emprendemento. Desta forma, entre os contidos que se desenvolven incídese no autocoñecemento, a toma de decisións vocacional, o coñecemento do concepto de emprendedor e as súas características e funcións principais, ademais dos pasos a seguir para crear un negocio propio ou contribuír á innovación dentro dunha organización.

As distintas competencias clave desenvólvense de forma simultánea permitindo que as distintas aprendizaxes váianse interiorizando para saber responder nos múltiples contextos en que se desenvolven.

A área contribúe principalmente á competencia no sentido de iniciativa emprendedora e empresarial a través de todos os seus contidos, tratando de que o alumno coñeza e valore de forma crítica as súas capacidades e as súas limitacións; desenvolva, planifique e avalíe proxectos, tome decisións, traballe e así mesmo mediante o traballo cooperativo. Pero tamén é moi importante a competencia social e cívica dada a gran interacción desta materia co mundo físico. Así mesmo favorécese o desenvolvemento da competencia

dixital de maneira transversal mediante o recurso continuo ao uso de instrumentos informáticos e a procura de información en Internet. A competencia en comunicación lingüística está presente en todos os bloques. Búscase que o alumnado faga uso da linguaxe científica técnica propio desta materia, utilizando tanto a linguaxe oral como o escrito. A competencia para aprender a aprender desenvólvese en todos os bloques, ao ter que realizar tarefas onde o alumnado aprende a buscar e seleccionar información, a resolver problemas e a planificar proxectos.

3.- CONCRECIÓN DOS OBXECTIVOS PARA CADA CURSO.

XERAIS E ESPECÍFICOS DA ESO

- a) Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitar o diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
- b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio para o desenvolvemento persoal.
- c) Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexectar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexectar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.
- d) Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións con demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuizos de calquera tipo e os comportamentos sexistas e resolver pacificamente os conflitos.
- e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
- f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento científico e a experiencia.
- g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

- h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua ca... textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.
- i) Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.
- l) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas... como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes... cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.
- m) Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas, respectar as diferenc... afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais, e incorporar a educación física e a práctica do deporte... para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade... en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo... coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.
- n) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando divers... medios de expresión e representación.
- ñ) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Ga... participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural... dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio... dereito.
- o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental pa... mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersonal e expresión de riqueza... cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial... pertencentes á comunidade lusófona.

DA MATERIA DE XEOGRAFÍA E HISTORIA.

1º da ESO

TEMA 1. O PLANETA TERRA

- Coñecer a forma e as dimensións da Terra.
- Identificar os corpos celestes que forman o Sistema Solar e clasificar correctamente os diferen... tipos de planetas.
- Coñecer o movemento de rotación da Terra e a relación que ten coa sucesión dos días e as noites.
- Entender a función dos fusos horarios e calcular correctamente a diferenza horaria entre diferen... puntos da Terra.
- Coñecer o movemento de translación da Terra e establecer a relación entre este movemento e... estacións do ano.

- Resolver adecuadamente actividades formuladas a partir da observación e a interpretación de imaxes e de mapas.
- Identificar as liñas imaxinarias da Terra e recoñecer a súa utilidade.
- Coñecer os principais sistemas de proxección cartográfica e recoñecer os seus usos.
- Interpretar correctamente escalas gráficas de diferentes magnitudes.
- Coñecer os diferentes tipos de mapas que existen e a información que se representa neles.
- Comprobar que saben localizar con precisión lugares e territorios empregando a latitude e a lonxitude.

TEMA 2. O RELEVO DA TERRA

- Identificar as capas da estrutura interna da Terra e explicar as características da codia terrestre.
- Recoñecer os axentes internos de formación do relevo e como se mide a magnitude dos terremotos.
- Caracterizar a acción formadora do relevo realizada pola auga, o vento, a vexetación e o ser humano.
- Situar con criterio diferentes infraestruturas sobre o terreo tendo en conta as formas do relevo.
- Identificar os principais elementos do relevo dos continentes.
- Situar os tres grandes conxuntos do relevo de Europa.
- Describir e localizar os relevos da península Ibérica e dos arquipélagos españois.
- Traballar e interpretar mapas e perfís topográficos e aplicarlos ao desenvolvemento de etapas ciclistas.
- Saber buscar información sobre os GR en diferentes fontes.
- Valorar as consecuencias dos terremotos en diferentes lugares.

TEMA 3. A HIDROSFERA: AUGA DOCE E AUGA SALGADA

- Definir correctamente o concepto de hidrosfera e caracterizar a auga como fonte de recursos.
- Explicar o funcionamento do ciclo natural da auga.
- Describir as características da auga salgada.
- Diferenciar e caracterizar os movementos máis importantes da auga: as correntes mariñas, as mareas e as ondas.
- Recoñecer os diferentes xeitos que ten o ser humano de aproveitar a riqueza dos océanos e os mares.
- Describir as características dos ríos, lagos, augas subterráneas, icebergs e glaciares como principais corpos de auga continental.
- Recoñecer a presenza da auga na atmosfera.
- Identificar os diferentes aproveitamentos que o ser humano realiza coa auga doce.
- Situar nun planisferio os océanos e os mares máis importantes.
- Situar e clasificar por vertentes os ríos de Europa e da península Ibérica.

- Opinar se no planeta hai problemas de abastecemento de auga ou desigualdades na distribución recursos hídricos.
- Valorar a auga como un ben natural e como un recurso escaso.

TEMA 4. O TEMPO ATMOSFÉRICO

- Identificar as capas da atmosfera e explicar as características principais de cada capa.
- Recoñecer a importancia da capa de ozono para a vida na Terra.
- Identificar a importancia da radiación solar e os problemas que se poden derivar dunha excesiva exposición ou dunha mala protección dos raios solares.
- Definir o que é a temperatura da atmosfera e que instrumento se emprega para medila.
- Coñecer os factores que interveñen na formación de nubes e as precipitacións.
- Saber como se miden a humidade e as precipitacións.
- Describir e diferenciar os diversos tipos de precipitación.
- Coñecer os factores que condicionan a presión atmosférica e os instrumentos necesarios para medila.
- Recoñecer os diferentes tipos de ventos, a dirección en que sopran e os factores que determinan a súa intensidade, e os instrumentos utilizados para medilos.
- Diferenciar os anticiclóns das depresións.
- Determinar as causas e as consecuencias das riadas e das inundacións.
- Recoñecer a chuvia ácida, os seus efectos e as accións para reducilas.
- Comentar un mapa do tempo.

TEMA 5. OS CLIMAS DA TERRA

- Coñecer a distribución mundial das temperaturas e os factores que condicionan esta localización das zonas climáticas do mundo.
- Recoñecer a distribución mundial das precipitacións, as zonas climáticas e os ventos.
- Caracterizar e situar os climas temperados (oceánico, mediterráneo e continental) e os climas extremos (ecuatorial, tropical, desértico, cálido, polar e de alta montaña).
- Recoñecer a diversidade climática de España e caracterizar e localizar os diversos tipos de climas que existen na península Ibérica.
- Describir o que son os monzóns do sueste asiático e como inflúen na agricultura.
- Relacionar o efecto invernadoiro coas actividades humanas e sinalar como tales actividades poden producir un cambio climático.
- Construír e interpretar un climograma.
- Propor medidas eficientes para reducir o uso do transporte privado e das emisións de dióxido de carbono.

- Calcular e interpretar a propia pegada de carbono e a propia pegada ecolóxica.

TEMA 6. AS PAISAXES DE CLIMAS TEMPERADOS

- Localizar os diferentes tipos de paisaxes de Europa e coñecer os factores condicionantes paisaxes naturais.
- Describir as condicións naturais, os ríos e a vexetación da paisaxes oceánica e describir a paisaxe oceánica humanizada.
- Caracterizar as condicións naturais, os ríos e a vexetación da paisaxe mediterránea e describir a paisaxe mediterránea humanizada.
- Describir as condicións naturais, os ríos e a vexetación da paisaxe continental.
- Caracterizar a paisaxe continental humanizada.
- Describir as diversas paisaxes naturais e humanizadas de España.
- Recoñecer as características dos incendios forestais.
- Descubrir que razoan por que o mar de Aral está desaparecendo.
- Interpretar unha paisaxe a través da fotografía e analizar a evolución dunha paisaxe humanizada.
- Situar as reservas da biosfera de Europa nun mapa.

TEMA 7. AS PAISAXES DE CLIMAS EXTREMOS

- Describir as condicións naturais, os ríos e a vexetación propios da paisaxe ecuatorial.
- Analizar e caracterizar a paisaxe ecuatorial humanizada.
- Describir as condicións naturais, os ríos e a vexetación da paisaxe tropical e explicar os principais trazos da paisaxe tropical humanizada.
- Caracterizar as condicións naturais, os ríos e a vexetación da paisaxe desértica cálida.
- Comprender as condicións naturais, os ríos e a vexetación da paisaxe de zonas frías e describir a paisaxe de zonas frías humanizada.
- Recoñecer a paisaxe antártica e a importancia científica deste continente.
- Explicar as causas e as consecuencias da deforestación e avaliar as posibles solucións ao problema.
- Describir e situar as paisaxes de climas extremos e comprender como se vive nestes contornos.
- Elaborar un mural de paisaxes de climas extremos e un vídeo dos parques nacionais de paisaxes de climas extremos.

TEMA 8. OS PROBLEMAS AMBIENTAIS

- Recoñecer a Terra como un ecosistema e explicar as interrelacións do ecosistema mariño.
- Identificar os riscos naturais e os riscos provocados pola acción humana.
- Describir a cidade como un ecosistema urbano aberto e que esta pode modificar o clima.
- Valorar a distribución desigual e o consumo de recursos naturais.

- Identificar problemas derivados como a produción de coltan.
- Realizar un comentario de texto sobre os impactos do cambio climático.
- Describir e analizar un mapa sobre os recursos enerxéticos renovables en España.
- Elaborar un informe que recolla as políticas ambientais que se levan a cabo no propio municipio.
- Recoller información sobre os riscos naturais e os provocados pola actividade humana no propio municipio.
- Elaborar un cartel para unha campaña ou proxecto de mellora ambiental no propio centro escolar.
- Traballar con fontes dixitais e elaborar unha webgrafía sobre o concepto de desenvolvemento sostible.

TEMA 9. A PREHISTORIA

- Comprender como evolucionaron os nosos antepasados explicando o proceso de hominización de os primeiros homínidos ata o ser humano actual.
- Describir os principais acontecementos das primeiras comunidades de cazadores-colleiteiros.
- Recoñecer os métodos e as técnicas de investigación da Prehistoria: os xacementos, as estratigrafías e as reconstrucións.
- Explicar como vivían os poboados agrícolas e gandeiros do Neolítico: produción de alimentos, ferramentas, útiles...
- Diferenciar as etapas da Idade dos Metais: Idade do Cobre, Idade do Bronce e Idade do Ferro.
- Distinguir os diferentes tipos de megálitos (menhir, dolmen e crómlech) e explicar como construían.
- Describir as principais características da arte mobiliar e das pinturas rupestres.
- Coñecer as características e as localizacións dos xacementos prehistóricos máis destacados na península Ibérica.
- Confeccionar eixes cronolóxicos.
- Utilizar fontes secundarias e fontes primarias.
- Elaborar un mapa sobre a domesticación dos animais e fichas sobre as ferramentas da prehistoria.
- Familiarizarse coas particularidades da Prehistoria no territorio galego e recoñecer os principais xacementos deste período na comunidade

TEMA 10. AS PRIMEIRAS CIVILIZACIÓNS: MESOPOTAMIA E EXIPTO

- Explicar por que as primeiras civilizacións xurdiron á beira dos grandes ríos: o Éufrates, o Tigris e o Nilo.
- Recoñecer as primeiras cidades Estado e os primeiros imperios da civilización de Mesopotamia.
- Caracterizar a evolución e o desenvolvemento do Exipto dos faraóns.

- Comprender e describir a vida e a sociedade dun poboado agrícola exipcio.
- Identificar as características básicas da relixión exipcia.
- Recoñecer e describir os templos exipcios.
- Relacionar as tumbas exipcias (mastaba, pirámide e hipoxeo) coa crenza da inmortalidade.
- Realizar comentarios de textos, de fontes documentais e de fontes materiais.
- Situar no espazo e no tempo as civilizacións mesopotámica e exipcia.
- Interpretar en grupo un papiro do xuízo de Osiris facendo unha escenificación.

TEMA 11. GRECIA, DE POLIS A IMPERIO

- Recoñecer os elementos que unían aos gregos da Helade.
- Describir os principais trazos da organización social e política de Esparta e de Atenas.
- Emitir xuízos sobre a calidade democrática da democracia ateniense.
- Localizar os fluxos migratorios e as colonias gregas da Mediterránea.
- Caracterizar as principais celebracións sociais gregas.
- Explicar o dominio da Helade desde a hexemonía de Atenas ata a conquista por parte da Macedonia de Filipo IV e Alexandre Magno.
- Describir o Imperio de Alexandre Magno.
- Reproducir nun esquema as causas das guerras do Peloponeso.
- Analizar e traballar con eixes cronolóxicos, textos históricos, fontes documentais e fontes materiais.
- Coñecer as diferentes formas de goberno da Grecia clásica.

TEMA 12. COLONIZACIÓNS E POBOS PRERROMANOS

- Identificar a orixe dos pobos iberos e celtas.
- Caracterizar os pobos colonizadores: fenicios, gregos e cartaxineses.
- Recoñecer as tribos e os poboados ibéricos.
- Describir adecuadamente as características máis destacadas da sociedade ibérica.
- Comprender a orixinalidade da arte ibérica describindo santuarios, necrópoles, cerámicas, exvotos e esculturas.
- Explicar como era a vida cotiá dos pobos celtas e celtíberos.
- Interpretar reconstrucións de vivendas de época prerromana.
- Localizar e situar no espazo e no tempo as colonizacións realizadas no Mediterráneo.
- Traballar e analizar adecuadamente as fontes documentais e materiais.
- Elaborar en grupo un tríptico informativo e turístico sobre os iberos e os celtas.
- Valorar a arte castrexa e identificar e apreciar diferentes mostras da arte e da cultura castrexas no territorio galego.

TEMA 13. ROMA, DA REPÚBLICA AO IMPERIO

- Explicar a fundación da cidade de Roma.
- Describir a evolución e as características da Roma republicana (séculos I-V a.C.).
- Deducir as causas da expansión territorial de Roma, da crise da República e da morte de Xulio César.
- Explicar as características do Imperio romano (séculos I-V d.C.) e os beneficios da *pax romana*.
- Localizar as principais construcións da cidade de Roma.
- Diferenciar as clases sociais da Roma urbana: ricos, pobres, escravos e libertos.
- Recoñecer a nova relixión xurdida durante o dominio romano: o cristianismo.
- Deducir por que se produciu a fin do Imperio romano.
- Escribir unha biografía de Xulio César e un esquema sobre a crise do Imperio.
- Traballar e analizar adecuadamente os eixes cronolóxicos, as fontes documentais e materiais.
- Caracterizar a República romana e localizar as fases da súa expansión.
- Participar nun debate sobre a escravitude en Roma.

TEMA 14. O LEGADO DA ANTIGÜIDADE

- Recoñecer e asumir que a nosa cultura é herdeira da cultura clásica.
- Explicar o inicio dos Xogos Olímpicos e valoralos como un exemplo de legado da Antigüidade.
- Diferenciar e describir a relixión grega e a relixión romana establecendo equivalencias entre respectivas divindades dunha e outra relixión.
- Describir as características da arquitectura clásica grega.
- Identificar os trazos principais da arquitectura funcional romana.
- Explicar o idealismo e o realismo na escultura relacionándoo coa arte grega e a arte romana.
- Detallar as características da pintura e o mosaico das culturas clásicas.
- Interpretar os símbolos e a arte dos primeiros cristiáns.
- Analizar obras arquitectónicas e escultóricas.
- Analizar fontes documentais e materiais.
- Caracterizar os diferentes tipos de goberno que xurdiron na Antigüidade.
- Buscar información en grupo sobre o mito de Heracles/Hércules.

TEMA 15. A HISPANIA ROMANA

- Coñecer os principais acontecementos das guerras entre Roma e Cartago e describir as diferentes fases da conquista romana de Hispania.
- Explicar os cambios e as transformacións que experimentaron as cidades e a economía de Hispania.

como provincia do Imperio romano.

- Recoñecer a importancia da herdanza romana na nosa cultura e patrimonio.
- Identificar as principais cidades e vías de comunicación de Hispania.
- Coñecer as obras públicas e as manifestacións artísticas da época romana que se conservan no territorio.
- Resolver as cuestións formuladas a partir da información obtida en eixes cronolóxicos, debuxos, mapas e textos históricos.
- Describir a celebración dun banquete romano.
- Establecer a fin do Imperio romano e a chegada dos pobos visigodos.
- Caracterizar a sociedade e a arte visigoda.

2º da ESO

UNIDADE 1: A FRAGMENTACIÓN DO MUNDO ANTIGO

Obxectivos Didácticos

- Explicar e situar cronoloxicamente as principais etapas da Idade Media e do proceso de descomposición do Imperio romano de Occidente.
- Analizar os pobos xermánicos: formación, organización, formas de vida e cultura.
- Estudar un dos reinos xermánicos: os visigodos.
- Explicar o proceso de ruralización a causa da destrución das cidades e as consecuencias culturais e económicas que se derivan disto.
- Caracterizar a orixe e a evolución do reino suevo de Galicia e os aspectos fundamentais da súa organización social, política e económica.
- Situar a orixe do Imperio bizantino e expor a importancia do emperador Xustiniano no seu desenvolvemento.
- Describir as características culturais do Imperio bizantino e comparalas coas propias doutras culturas.
- Identificar a orixe do Imperio carolinxio e expor a importancia da figura de Carlomagno, coas repercusións que o seu legado ten na Europa actual.
- Identificar as orixes da sociedade feudal e definir as relacións entre señores e campesiños.
- Explicar as principais características do Islam, describir a súa orixe e as súas implicacións culturais e artísticas.

UNIDADE 2: AL-ANDALUS

Obxectivos Didácticos

- Explicar o proceso de expansión do Islam no mundo e en Al-Andalus.

- Saber identificar as distintas etapas da súa historia.
- Analizar a evolución dos reinos cristiáns e musulmáns, nos seus aspectos socio-económicos, políticos e culturais.
- Comprender o proceso das conquistas e a repoboación na Península Ibérica.
- Caracterizar a sociedade e as diferentes formas de goberno existentes nas distintas etapas de Al-Andalus ao longo dos séculos de dominación musulmá.
- Describir as actividades económicas e o seu xeito de organización.
- Recoñecer as características da arte islámica e andalusí.
- Identificar os monumentos de época andalusí que se conservan no noso territorio.
- Explicar os trazos da cultura islámica e valorar a súa riqueza en Al-Andalus.
- Recoñecer a importancia da herdanza musulmá no noso patrimonio.
- Comprender os conceptos clave da época en cuestión.
- Coñecer a época a través do comentario de textos e a observación de imaxes e debuxos.
- Situar espazo-temporalmente os sucesos principais relativos á orixe e expansión do Islam.

UNIDADE 3: A EUROPA FEUDAL

Obxectivos Didácticos

- Identificar os factores que propiciaron a aparición e o desenvolvemento do feudalismo tras a morte de Carlomagno.
- Explicar a organización social que se deriva do feudalismo e as súas consecuencias económicas e sociais.
- Describir a composición dos estamentos da sociedade medieval e os seus trazos distintivos.
- Expor os pactos de fidelidade e vasalaxe dos distintos grupos sociais que integraban o sistema feudal.
- Analizar a nova situación social, política e cultural na época do feudalismo: estrutura e organización, xeitos de vida e relación coa Igrexa.
- Estudar a clase social fundamental que sostén o sistema feudal: o campesiñado.
- Entender o concepto de crise e as súas consecuencias económicas e sociais.
- Analizar gráficos que permiten afondar na organización social e económica da época.
- Elaborar relatos e debuxos referentes á época por medio dun exercicio imaxinativo.
- Interpretar esquemas e realizar táboas que permiten unha maior visualización do período referido.
- Comprender e definir os conceptos clave relativos á época en cuestión.

UNIDADE 4: OS PRIMEIROS REINOS PENINSULARES. O REINO DE GALICIA

Obxectivos Didácticos

- Explicar a importancia dos reinos cristiáns da Península Ibérica durante a Idade Media e a súa

evolución.

- Expor o desenvolvemento dos reinos de León e de Castela.
- Describir a evolución do reino de Galicia do século VIII ao XIII.
- Identificar e describir a orixe e evolución dos condados e os reinos pirenaicos.
- Entender a importancia do Camiño de Santiago na Idade Media e valorar a achega cultural das comunidades peregrinas.
- Comprender que eran as repoboacións, como se realizaron e de que forma evolucionaron.
- Expor a ofensiva territorial dos reinos cristiáns entre os séculos XI e XII e a consecuente evolución fronteiras dos seus reinos.
- Describir os principais aspectos da economía e a organización social de Galicia nos inicios da Idade Media.
- Situar espazo-temporalmente os sucesos principais relativos á formación dos primeiros reinos peninsulares.
- Comentar textos e observar imaxes e debuxos que reflicten os elementos fundamentais da época en cuestión.
- Organizar a información en esquemas e táboas.
- Coñecer a importancia de certos personaxes destacados relacionados co período histórico estudado, entre eles o Cid Campeador.
- Elaborar relatos que se refiran á época por medio dun exercicio imaxinativo.

UNIDADE 5: A CULTURA E A ARTE DO ROMÁNICO

Obxectivos Didácticos

- Coñecer a importancia da Igrexa na Idade Media e a súa estreita vinculación coa eclosión dun novo estilo artístico: o Románico.
- Explicar a vida monástica: organización, ordes, normas de conduta, partes do mosteiro e as súas funcións.
- Expor as características da arquitectura románica: as igrexas e as súas partes.
- Describir a pintura románica: características e función.
- Identificar as características da escultura románica e a súa relación coa arquitectura.
- Analizar obras artísticas do Románico nas súas tres expresións: arquitectura, escultura e pintura.
- Coñecer a presenza do Románico na Península Ibérica.
- Explicar as etapas da arte románica ibérica e a súa plenitude.
- Expor as obras artísticas máis representativas do Románico na Península e en Galicia.
- Situar nun mapa os territorios principais nos que se desenvolveu a arte Románica.

UNIDADE 6: AS CIDADES DA EUROPA MEDIEVAL

Obxectivos Didácticos

- Desenvolver as causas que favoreceron o aumento da produción agraria e, en consecuencia, o crecemento da poboación e a vida urbana.
- Caracterizar a cidade medieval analizando os seus aspectos sociais, económicos, gobernamentais e organizativos.
- Describir o auxe da burguesía durante a Baixa Idade Media.
- Analizar as actividades esenciais para o crecemento das sociedades urbanas: a artesanía e o comercio.
- Explicar a relación simbiótica entre a monarquía e a clase social nacente, a burguesía.
- Coñecer a orixe das Cortes e o Parlamento e describir a súa función.
- Expor as causas do afianzamento do poder real e o seu prezo.
- Analizar a crise da Baixa Idade Media, as súas causas e consecuencias.
- Desenvolver as revoltas e os conflitos urbanos e campesiños que tiveron lugar neste período.
- Situar espazo-temporalmente os sucesos principais relativos ao crecemento das cidades a partir do século XII e á súa posterior crise.
- Comentar textos e observar imaxes e debuxos relativos ao tema en cuestión.
- Interpretar esquemas que permiten unha maior visualización do período referido.

UNIDADE 7: OS GRANDES REINOS PENINSULARES (SÉCULOS XIII-XV)

Obxectivos Didácticos

- Describir a importancia da batalla das Navas de Tolosa como suceso fundamental para o debilitamento das taifas musulmás e a expansión dos reinos cristiáns.
- Expor o xeito de repoboación das terras conquistadas e comparar o propio dos distintos reinos.
- Explicar a Coroa de Castela e o seu papel protagonista na expansión dos reinos cristiáns.
- Coñecer a importancia da trashumancia e a Mesta nunha sociedade fundamentalmente gandeira.
- Explicar a Coroa de Aragón e a peculiaridade do seu goberno: unha Coroa, varios reinos.
- Analizar a forma de goberno, tipo de economía e xeito de organización social da Coroa de Castela e Aragón.
- Desenvolver os enfrontamentos sociais que tiveron lugar en Castela e Aragón e as súas causas e consecuencias.
- Analizar as causas e repercusións das revoltas irmandiñas.
- Comparar mapas históricos.
- Comentar textos e observar imaxes e debuxos que permiten unha maior aproximación á época.
- Organizar a información do período referido recorrendo a unha táboa.
- Elaborar un eixe cronolóxico no que aparezan os acontecementos e os personaxes máis relevantes n

consolidación dos reinos peninsulares.

UNIDADE 8: A CULTURA E A ARTE DO GÓTICO

Obxectivos Didácticos

- Expor as causas do proceso de crecemento cultural do Occidente europeo.
- Coñecer as consecuencias deste crecemento na educación, na relixión e na arte.
- Describir a arquitectura gótica.
- Comparar as características da arte Gótica coas do Románico.
- Identificar as innovacións que introduciu o novo estilo.
- Explicar as catedrais como as edificacións máis representativas da arquitectura gótica.
- Recoñecer os trazos distintivos da escultura gótica e a súa evolución respecto á propia do Románico.
- Identificar os trazos distintivos da pintura gótica.
- Coñecer a influencia do Gótico na Península Ibérica e en Galicia sinalando algunhas das súas obras e artistas máis representativos
- Definir conceptos clave para a comprensión da época.
- Desempeñar un traballo grupal de investigación co fin de profundar no estudo do estilo gótico.
- Analizar obras artísticas pertencentes ao estilo en cuestión.

UNIDADE 9: OS HABITANTES DO PLANETA

Obxectivos Didácticos

- Coñecer os distintos factores que condicionan a distribución da poboación na superficie da Terra.
- Definir o concepto de densidade de poboación.
- Aprender a realizar cálculos de densidade de poboación.
- Detallar a evolución da poboación mundial.
- Recoñecer as causas da desigual dinámica da poboación mundial.
- Entender os conceptos de taxa de natalidade, taxa de fecundidade, crecemento vexetativo e taxa de mortalidade e saber como se calculan.
- Identificar as diferentes tipoloxías de pirámide de poboación.
- Interpretar unha pirámide de poboación.
- Saber como se reparte a poboación mundial e a súa actividade económica.
- Describir os principais modelos ou réximes demográficos.
- Caracterizar o volume, a distribución e a dinámica da poboación europea.
- Describir diferentes tipos de política de natalidade e inmigración.

UNIDADE 10: A POBOACIÓN ESPAÑOLA

Obxectivos Didáticos

- Expor a evolución da poboación española.
- Localizar a distribución da poboación española no territorio.
- Definir as características da poboación española: os índices de natalidade e fecundidade, a esperanza de vida e a taxa de mortalidade.
- Analizar a estrutura demográfica de España a través dunha pirámide de idade.
- Describir o crecemento demográfico nas diferentes Comunidades Autónomas,
- Caracterizar as dinámicas e tendencias da poboación española: descenso da natalidade e envellecemento da poboación.
- Describir o poboamento rural e o urbano en España.
- Valorar a importancia das pirámides de idades nos estudos demográficos.
- Explicar as causas do despoboamento rural en España.
- Analizar o problema do envellecemento da poboación.

UNIDADE 11: AS SOCIEDADES HUMANAS E OS FENÓMENOS MIGRATORIOS

Obxectivos Didáticos

- Entender as variables que organizan unha sociedade e valorar a diversidade social rexeitando a discriminación racial, sexual, relixiosa, económica, etc.
- Diferenciar as sociedades tradicionais, modernas e posmodernas.
- Apreciar a diversidade cultural, lingüística e relixiosa do mundo e de Europa.
- Entender que é o Índice de Desenvolvemento Humano e recoñecer as variables que se teñen en conta para a súa elaboración.
- Identificar os factores que interveñen na evolución da poboación.
- Analizar os factores económicos e as razóns históricas que explican o fenómeno migratorio no contexto da globalización.
- Localizar no mapa as principais rutas das migracións actuais.
- Comprender as consecuencias económicas, sociais e culturais das migracións.
- Coñecer as migracións da poboación española na historia recente, a partir da análise de gráficas e datos demográficos.
- Recoñecer os distintos grupos que forman a poboación inmigrante en España.
- Reflexionar sobre a emigración de poboación española moza a outros países.

UNIDADE 12: AS CIDADES E OS PROCESOS DE URBANIZACIÓN

Obxectivos Didáticos

- Caracterizar e distinguir o poboamento rural e o poboamento urbano.
- Coñecer os factores que definen a cidade: número de habitantes, actividade económica e concentración do hábitat.
- Interpretar un mapa sobre a distribución da poboación urbana no mundo.
- Coñecer as diferentes formas da trama urbana.
- Recoñecer a utilidade do plano urbano para caracterizar as diversas morfoloxías urbanas.
- Coñecer as características nunha cidade do núcleo histórico, o ensanche e os barrios periféricos.
- Establecer as distintas funcións urbanas.
- Coñecer as tipoloxías da xerarquía mundial das cidades.
- Establecer as diferenzas máis relevantes entre as cidades dos países ricos e os países pobres.
- Concebir a cidade como un ecosistema humano.
- Recoñecer os problemas que orixina o funcionamento dunha cidade.
- Identificar a xerarquía das cidades españolas.
- Reflexionar sobre os problemas das cidades españolas.
- Definir que é unha *smart city* e coñecer exemplos de *smart cities* en España.

UNIDADE 13: NATUREZA E SOCIEDADE: HARMONÍAS, CRISES E IMPACTOS

Obxectivos Didácticos

- Saber como evolucionou a relación entre sociedade e natureza ao longo do tempo e analizar os factores que explican o desenvolvemento da conciencia ecolóxica.
- Comprender e diferenciar o desenvolvemento sostible do crecemento insostible.
- Coñecer a distribución desigual dos recursos naturais no mundo e o papel que desempeñan as grandes empresas dos países ricos na súa explotación.
- Tomar conciencia da limitación dos recursos naturais e da necesidade de adoptar medidas de aforro enerxético como o uso dos recursos renovables.
- Analizar e reflexionar sobre as dificultades dos países africanos para acceder e explotar os seus propios recursos naturais.
- Explicar os fenómenos responsables da contaminación da auga, a contaminación atmosférica e a deforestación.
- Recoñecer os axentes responsables da sobreexplotación dos recursos hídricos.
- Identificar as novas formas de consumo.
- Describir as características e as problemáticas das paisaxes humanizadas españolas.
- Analizar os parques nacionais e os espazos protexidos de España.

3º de ESO

1)A ÉPOCA DO RENACEMENTO.

- Diferenciar O Humanismo e o Renacemento, movementos que transformaron o pensamento sociedade da Europa do século XVI.
- Analizar a actuación dos monarcas españois Sabela de Castela e Fernando de Aragón, os Reis Católicos, un reinado que marcou o inicio dunha nova organización territorial e política da península ibérica.
- Aprender Os proxectos europeos para chegar ás Indias, que permitiron ampliar o mundo coñecido descubrimiento de América por Colón.
- Valorar a ruptura da unidade relixiosa que se produciu na Igrexa católica, que deu lugar ao nacemento do protestantismo, iniciado por Lutero, e á reacción católica da Contrarreforma.
- Coñecer Os principais acontecementos dos reinados dos primeiros monarcas da dinastía dos Austriacos en España –Carlos I e Filipe II-, destacando a supremacía hispánica nesta época.
- Ver Unha aproximación á civilización precolombina dos aztecas.
- Analizar a técnica de traballo de análise e comentario de fontes diversas de información histórica.

2)A ARTE RENACENTISTA

- Entender Os trazos máis significativos da estética renacentista.
- Valorar o papel dos mecenas e o protagonismo dos artistas.
- Analizar a influencia da relixión nas manifestacións artísticas.
- Comprender As características da arquitectura e da escultura, valorando a recuperación dos elementos da estética da arte grecoromana.
- Aprender as preocupacións dos pintores renacentistas pola busca da perspectiva.
- Entender As realizacións máis destacadas da arte renacentista en España.
- Ver A obra dun artista xenial do Renacemento: Miguel Anxo.
- Analizar a técnica de traballo de análise de esculturas e pinturas.

3)A EUROPA DO BARROCO.

- Aprender a evolución da Monarquía hispánica durante o século XVII: os reinados de Filipe III, Filipe IV e Carlos II.
- Comprender A progresiva perda da hexemonía da Monarquía hispánica a favor de Francia.
- Valorar As características e diferenzas dos dous modelos políticos representativos da época: a monarquía absoluta, representada polo rei francés Luís XIV, e a monarquía, no que o poder do rei está limitado polo Parlamento, en Inglaterra.
- Analizar Os trazos da ciencia moderna, así como os avances científicos máis destacados.
- Aprender técnica de traballo de elaboración e comentario de mapas conceptuais

4)A ARTE BARROCA.

- Coñecer Os trazos máis significativos da estética barroca.

- Aprender a influencia da relixión nas manifestacións artísticas.
- Analizar as características da arquitectura e da escultura, valorando a ruptura coa estética renacentista e a busca de novas formas expresivas.
- Aprender as preocupacións dos pintores barrocos polos efectos da luz e a consecución da perspectiva.
- Ver as realizacións máis destacadas da arte barroca en España.
- Analizar a obra dun artista xenial do Barroco: Diego Velázquez.
- Aprender a técnica de traballo con fichas de observación de edificios.

5) GALICIA NOS SÉCULOS XVI E XVII.

- Analizar as principais actuacións dos Reis Católicos en Galicia.
- Entender as funcións da Xunta do Reino durante os séculos XVI e XVII.
- Coñecer O papel desempeñado por Galicia no contexto da Monarquía hispánica.
- Analizar as actuacións dos monarcas españois en Galicia e a resposta dos dirixentes galegos.
- Aprender as viaxes de exploración do Novo Mundo realizadas por galegos.
- Entender O impacto na economía galega da introdución de novos produtos americanos.
- Comprender O papel económico e social da fidalguía galega.
- Estudar as manifestacións artísticas máis destacadas do Renacemento e do Barroco en Galicia.
- Analizar a técnica de traballo de elaboración e comentario de eixes cronolóxicos.

6) A ORGANIZACIÓN POLÍTICA DAS SOCIEDADES.

- Analizar as bases do réxime democrático.
- Coñecer os trazos que caracterizan as sociedades democráticas e o Estado de Dereito.
- Analizar as diferentes formas de goberno que poden adoptar as democracias.
- Entender as características xerais dos réximes políticos non democráticos.
- Comparar as características das formas de goberno monárquicas e republicanas.
- Comprender os modelos básicos de organización territorial dos estados.
- Analizar a organización e funcionamento do estado das autonomías en España.
- Valorar a organización territorial de Galicia.
- Coñecer a formación, organización e obxectivos da Unión Europea.
- Analizar a técnica de traballo de análise e comentario de mapas políticos.

7) TRABALLO E RELACIÓNS LABORAIS.

- Analizar a distribución do tempo das persoas, segundo se trate de traballar, descansar ou ocupar o tempo libre do ocio.
- Entender a evolución da xornada laboral desde os inicios da industrialización.
- Comprender o concepto de poboación activa e inactiva e as taxas de actividade, ocupación e paro.
- Analizar as características xerais do mercado laboral no mundo globalizado.
- Comparar as diferenzas no mercado laboral entre homes e mulleres.
- Valorar o problema do paro e a cobertura social ao desemprego.
- Obter medidas de política laboral a través do exemplo de Galicia.
- Coñecer os dereitos laborais básicos na lexislación internacional e española.

- Analizar a explotación dos máis débiles: os nenos e as mulleres.
- Valorar os sindicatos e as organizacións empresariais.
- Analizar as formas de protesta de traballadores e empresarios.
- Valorar o tempo de descanso e de ocio.
- Analizar a técnica de traballo de análise e comentario de documentos escritos.

8) PRODUCCIÓN EN SERIE, CONSUMO DE MASAS.

- Analizar a evolución experimentada polas formas e métodos de produción de bens e servizos desde o inicio da revolución industrial.
- Analizar as características das diferentes fases do proceso industrializador.
- Obxectivar os tipos de empresas, especialmente a gran empresa multinacional.
- Valorar os primeiros sistemas de produción en serie.
- Analizar as características de empresas innovadoras que marcan tendencia: Toyota e Inditex.
- Recoñecer os sistemas máis habituais para incitar ao consumo na sociedade actual.
- Analizar as novas formas de explotación agropecuaria.
- Coñecer a pesca e o cultivo de especies mariñas.
- Entender os trazos básicos da moderna industria alimentaria.
- Aprender a diversidade das materias primas e das fontes de enerxía.
- Analizar os principais tipos de industria e os criterios da súa localización.
- Comprender a terciarización da economía e as actividades do sector dos servizos.
- Ver técnica de traballo de análise e comentario de gráficos.

9) A DIVERSIDADE DA ECONOMÍA ESPAÑOLA.

- Entender os trazos básicos da modernización actual da economía española.
- Comprender a crise económica que sofre a economía española.
- Coñecer as actividades do sector primario: agricultura, gandaría, explotación forestal e pesca.
- Visualizar a caracterización das paisaxes agrarias españolas.
- Valorar as liñas básicas do proceso industrializador en España.
- Analizar as características da industria española na actualidade e a súa localización.
- Comprender as bases da industria: as fontes de enerxía e as principais materias primas.
- Recoñecer os sectores industriais máis destacados hoxe en España.
- Valorar o crecemento e as características básicas do sector dos servizos.
- Analizar os transportes e as comunicacións. As actividades comerciais e o turismo.
- Coñecer os desequilibrios territoriais en España. Os contrastes centro-periferia e as políticas correctoras dos desequilibrios.
- Ver a técnica de traballo de análise e comentario de mapas de coropletas.

10. GALICIA, REXIÓN PERIFÉRICA.

- Comprender os trazos máis destacados da actividade económica da Galicia actual, valorando os avances e retrocesos.
- Entender as actividades do sector primario e os contrastes entre o mantemento de formas tradicionais e modernas.

modernizadas.

- Valorar a explotación do mar, destacando o seu peso no conxunto da economía galega, tanto na obtención de recursos como na súa elaboración, transformación e comercialización.
- Entender as actividades industriais, fixando a atención naquelas que máis contribúen á creación de riqueza e postos de traballo.
- Analizar a crecente importancia do sector dos servizos, destacando o papel desempeñado tanto por sectores tradicionais como polos máis innovadores.
- Visualizar a técnica de traballo de análise e comentario de filmes.

11) CAPITALISMO E GLOBALIZACIÓN.

- Comprender os trazos básicos do sistema capitalista actual.
- Coñecer as características das relacións económicas internacionais.
- Entender a globalización da economía e os factores que favorecen a súa expansión.
- Potenciar o coñecemento dos centros de decisión da economía mundial.
- Analizar os contrastes e desigualdades orixinados pola expansión do capitalismo.
- Recoñecer os principais indicadores do desenvolvemento.
- Coñecer as grandes rexións económicas do mundo.
- Entender a conflictividade bélica no mundo actual.
- Valorar os problemas do crecemento ilimitado, e a necesidade dun desenvolvemento sustentable.
- Comprender as alternativas á globalización actual.
- Visualizar a técnica de traballo de análise e comentario de mapas anamórficos.

12) ACTIVIDADES HUMANAS E IMPACTO AMBIENTAL

- Comprender o impacto que a ocupación humana do territorio e a súa explotación provoca no medio ambiente.
- Analizar o esgotamento que se pode derivar da explotación abusiva ou incorrecta dos recursos naturais que son limitados.
- Valorar algúns dos problemas máis destacados relacionados coa contaminación da atmosfera, das augas e dos solos.
- Coñecer os efectos da contaminación sobre os seres vivos e o equilibrio ecolóxico.
- Potenciar o crecemento da conciencia ecolóxica de cidadás e cidadáns para frear a destrución do medio ambiente.
- Coñecer algunhas das medidas máis destacadas para a protección do medio ambiente.
- Visualizar a técnica de traballo de análise, interpretación e comentario de fotografías de carácter xeográfico.

4º da ESO

1) O SÉCULO DA RAZÓN.

- Aprender as principais características do Antigo Réxime.
- Comprender Os cambios que a Ilustración introduciu na mentalidade da época.

- Entender Os principais grupos e institucións difusoras das ideas ilustradas.
- Aprender Os trazos que caracterizan o sistema do despotismo ilustrado.
- Analizar as realizacións máis salientables dos primeiros monarcas da dinastía de Borbón España.
- Ver As realizacións máis salientables do despotismo ilustrado en España.
- Coñecer As realizacións borbónicas e o papel dos ilustrados en Galicia.
- Recoñecer As liñas básicas da organización e explotación de América no século XVIII.
- Valorar As novas ideas sociais, económicas e políticas que criticaban as bases do Antigo Réxime.
- Analizar as correntes e movementos artísticos máis significativos da época.
- Aprender a ciencia e a técnica no século XVIII.

2)AS REVOLUCIÓNS BURGUESAS.

- Comprender Os principios que inspiraron as bases do cambio do Antigo Réxime ao liberalismo.
- Aprender O proceso de independencia dos EE UU como expresión da primeira revolución liberal.
- Analizar as causas da Revolución francesa e os trazos máis significativos das súas fases.
- Coñecer Os trazos da política exterior e interior do Imperio napoleónico.
- Entender O proceso dos inicios da revolución liberal en España a no contexto da crise da Monarquía e da guerra contra os franceses.
- Recoñecer Os cambios introducidos pola revolución industrial, valorando o impacto das transformacións.
- Aprender as características do capitalismo.
- Analizar a nova sociedade de clases.
- Aprender as correntes e movementos artísticos máis significativos da época, prestando especial atención á obra de Goya.

3)RESTAURACIÓN, LIBERALISMO E NACIONALISMO.

- Observar os principios da restauración absolutista.
- Entender Os principais acontecementos das ondas revolucionarias liberais de 1820, 1830 e 1848.
- Obxectivar o enfrontamento liberalismo-absolutismo no reinado de Fernando VII.
- Anteceder O proceso xeral da emancipación das colonias españolas de América.
- Valorar Os trazos básicos da evolución política, económica e social do reinado de Sabela II.
- Analizar as etapas políticas do Sexenio democrático.
- Aprender as características xerais dos movementos nacionalistas.
- Observar o proceso de formación de novos Estados en Europa.
- Analizar as primeiras formas de protesta obreira.
- Observar os trazos básicos das ideoloxías marxista e anarquista, valorando a súa incidencia no movemento obreiro.

- Analizar as características dos movementos artísticos do romanticismo e do realismo.

4)ESTADO BURGUÉS E IMPERIALISMO.

- Aprender as características do Estado burgués.
- Obter os trazos básicos das principais potencias burguesas do século XIX.
- Observar os avances máis salientables das conquistas sociais da época, con especial atención ás alcanzadas polas mulleres.
- Valorar Os avances científicos, técnicos e organizativos da segunda revolución industrial.
- Analizar as principais causas e consecuencias da revolución demográfica.
- Aprender as bases e os feitos máis destacados da época do réxime da Restauración borbónica en España.
- Coñecer Os trazos básicos da Galicia dominada polo caciquismo.
- Observar os rexionalismos e nacionalismos periféricos en España.
- Aprender as características dos estilos artísticos do impresionismo e postimpresionismo.

5)O MUNDO ENTRE GUERRAS.

- Analizar as principais causas e consecuencias máis destacadas das dúas guerras mundiais.
- Valorar Os trazos básicos do desenvolvemento das dúas conflagracións mundiais, así como os puntos máis salientables das condicións da paz.
- Entender Os organismos internacionais encargados de velar pola paz.
- Comprender Os puntos clave do proceso revolucionario ruso de 1917.
- Recoñecer Os aspectos máis destacados da organización do Estado soviético con Lenin e Stalin.
- Observar os postulados básicos dos sistemas fascistas.
- Aprender as actuacións máis destacadas dos réximes de Mussolini e Hitler.
- Coñecer Os trazos básicos da crise da Bolsa de 1929 e as consecuencias que dela se derivaron.
- Observar o movemento artístico das vangardas históricas.

6)REPÚBLICA E DITADURA EN ESPAÑA.

- Analizar as diferenzas entre o sistema democrático e o ditatorial, identificando os seus trazos básicos.
- Coñecer a ditadura de Primo de Rivera.
- Valorar A situación na que se proclamou a Segunda República.
- Aprender as etapas da Segunda República, as súas realizacións e dificultades.
- Caracterizar O contexto no que se iniciou e desenvolveu a Guerra Civil.
- Comprender A evolución política, cultural e socioeconómica de España e Galicia durante o franquismo.
- Recoñecer O papel e actividades da oposición ao franquismo.
- Analizar a arte das vangardas en España e a obra de Picasso.

7)A DIVISIÓN DO MUNDO EN BLOQUES.

- Analizar división do mundo en bloques tras a fin da Segunda Guerra Mundial.
- Aprender as características da Guerra Fría e coñecer os conflitos máis salientables.
- Consolidar Os elementos ideolóxicos, políticos, económicos, militares e culturais do bloco occidental e oriental.
- Analizar as dificultades do bloque oriental.
- Comprender O proceso de descolonización.
- Analizar as características do Terceiro mundo.
- Aprender a arte das postvanguardas artísticas.

8)GLOBALIZACIÓN E SUPREMACÍA DOS EEUU.

- Observar os avances técnicos e científicos do mundo actual.
- Obxectivar o actual sistema da globalización, así como a contestación ao sistema.
- Valorar Os trazos básicos da nova orde internacional tras a fin da Guerra Fría.
- Comprender O proceso de integración da Europa unida e valorar o seu proceso.
- Coñecer As características xerais da situación actual dos países de América Latina.
- ValorarOs trazos básicos do desenvolvemento económico dos países máis prósperos de Europa oriental.
- Aprender as características do mundo islámico.
- Analizar as tendencias da arte actual.

9.ESPAÑA EN DEMOCRACIA.

- Coñecer Os feitos e procesos básicos da transición democrática en España.
- Observar o actual sistema político español.
- Analizar a actual Constitución española.
- Aprender as principais realización dos sucesivos gobernos democráticos.
- Valorar Os trazos básicos da Galicia autonómica.
- Analizar a arte actual en España.

INICIACIÓN Á ACTIVIDADE EMPRENDEDORA E EMPRESARIAL.

O espírito emprendedor dentro da educación foi amplamente abordado desde diversos enfoques; a educación que se ligou a materias relacionadas co ámbito da economía, cada vez máis implica relación do alumno coa psicoloxía, a socioloxía e a xestión. Trátase dun fenómeno humano que comprende un amplo espectro de competencias, coñecementos e actitudes, calidades e valores. Asumir riscos, ser innovador, ter dotación de persuasión, negociación e pensamento estratéxico tamén se inclúen dentro das competencias que deben ser mobilizadas na mocidade para contribuír a formar cidadáns dotados de capacidade para o emprendemento.

A resultas, o concepto de educación emprendedora ha de abarcar competencias transversais pero tamén definida en resultados de aprendizaxe concretos e diferenciados por nivel educativo. A competencia “sentido de iniciativa emprendedora e espírito emprendedor”, asociada a esta materia, incide non só na pura actividade económica senón na contribución á sociedade por parte dos individuos, a inclusión social

o aseguramento do benestar da comunidade.

Esta materia inclúe aspectos teóricos e prácticos orientados a preparar aos mozos para unha cidadanía responsable e para a vida profesional; axuda ao coñecemento de quen son os emprendedores, que necesitan, pero tamén a aprender a responsabilizarse de a súa propia carreira e o seu camiño profesional de formación e, en suma, das súas decisións clave na vida, todo iso sen esquecer os aspectos concretos relacionados coa posibilidade de creación dun negocio propio ou de ser innovadores “intraemprendedores” no seu traballo dentro dunha organización.

Neste apartado vanse a definir claramente os obxectivos que se pretenden alcanzar ao longo do curso. Algúns deles son máis xerais, o que pode dar marxe ao docente para levalos a cabo como mellores considere, e outros son máis específicos, polo que non dan lugar a dúbidas .

Os obxectivos, son os seguintes:

1. Desenvolver as habilidades necesarias para entender o aspecto económico da sociedade.
2. Coñecer o funcionamento básico da economía a través do papel que cumpren os diferentes axentes e institucións económicas.
3. Dispor das claves para analizar algúns dos feitos e problemas económicos que lles afectan directamente a eles ou a as súas familias (inflación, paro, custo da vida etc.) ou que caracterizan a actual globalización da economía.
4. Identificar diferentes formas de pago; entender que o diñeiro se utiliza para o intercambio de bens e servizos.
5. Recoñecer as potencialidades dos TICS á hora de recibir diñeiro doutras persoas, retirar diñeiro, obter o saldo da conta, verificar as transaccións que aparecen nun estado de conta bancario.
6. Entender que o diñeiro pode ser prestado, así como as razóns para o pago ou obxecto dun interese.
7. Elaborar un orzamento para planificar o gasto ordinario e o aforro e ser capaz de manipular vese elementos dun orzamento.
8. Planificar os gastos futuros e avaliar o impacto dos plans de gasto diferentes. Identificar os distintos tipos e medidas de obtención de ingresos.
9. Entender a tributación dos ingresos financeiros. Utilizar o interese composto sobre a tributación dos ingresos financeiros. Utilizar o interese composto sobre o aforro, e analizar os pros e os contras dos produtos de investimento. Entender os beneficios do aforro a longo prazo como medio para amortizar cambios inesperados en calquera circunstancia persoal imprevista.
10. Avaliar as vantaxes e desvantaxes de investimento en capital humano a través de diferentes tipos de educación e formación, e comprender os efectos de acceder ao crédito e as formas nas que os gastos p...

ser suavizados co tempo a través de préstamos ou de aforro.

11. Recoñecer produtos financeiros e de seguros e os riscos derivados dos mesmos.

12. Entender o concepto de espírito emprendedor e actitude emprendedora.

13. Coñecer diversas alternativas e manifestacións do fenómeno emprendedor.

14. Distinguir as diversas fases para pór en marcha un proxecto emprendedor.

15. Recoñecer os trazos das persoas emprendedoras e os factores clave dos equipos fundacionais d
nova empresa

16. Diferenciar e avaliar unha idea dunha oportunidade de negocio.

17. Aplicar a creatividade para atopar unha idea de negocio propia.

18. Recoñecer a utilidade dun plan de empresa, a súa estrutura e contidos.

19. Coñecer os principais elementos de éxito, de fracaso, e os mitos ao redor da creación de empresas
figura do emprendedor.

4.- CONCRECIÓN PARA CADA ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE AVALIABLE DE:

A)TEMPORALIZACIÓN. (Cos CONTIDOS).

XEOGRAFÍA E HISTORIA

1º da ESO

Avaliación	UNIDADES DIDÁCTICAS			Referencia Libro texto	Temporalización		Probas avaliación
	Tema / U.D.	Bloque	Contido		Mes	Sesións	
1ª Avaliac.		B1	BLOQUE 1: O MEDIO FÍSICO				
	1	B1.1	A terra e o sistema solar	1	Setem.	6	
		B1.2	A representación da terra				
		B1.3	As proxeccións e o sistema de coordenadas. As imaxes satélite e os seus principais usos				
		B1.4	A localización. Latitude e lonxitude				x
	2	B1.5	Os trazos principais do relevo do mundo. O clima: elementos e factores. Diversidade climática	2,3,4,5,6	Out / Nov	18	x

		B1.6	Medio físico do mundo e de Europa: relevo e hidrografía				
3		B1.7	O medio natural europeo. Principais trazos	5,6	Nov / Dec	12	
		B1.8	As unidades do relevo do espazo xeográfico europeo				
		B1.9	Os conxunto bioclimáticos do espazo xeográfico europeo				
		B1.10	A diversidade de espazos naturais europeos				
		B1.11	O medio natural: áreas e problemas mediambientais				x

Avaliación	UNIDADES DIDÁCTICAS			Referencia	Temporalización	
	Tem a / U.D.	Bloque	Contido		Libro texto / Unid. Did.	Mes
2ª Avaliación		B3	BLOQUE 3: A HISTORIA			
	4	B3.1	A relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da Historia	Prev T. 7	Xan.	3
		B3.2	As fontes históricas			
		B3.3	Cambio e continuidade			
		B3.4	O tempo histórico			
		B3.5	O vocabulario histórico e artístico			
	5	B3.6	A evolución das especies e a hominización	7	Xan / Feb	14
		B3.7	A periodización da Prehistoria e a Idade Antiga			
		B3.8	A Prehistoria e a Idade Antiga: unha visión global			
		B3.9.1	Paleolítico: etapas; características das formas de vida; os cazadores colectores			
		B3.9.2	Neolítico: A revolución agraria e a expansión das sociedades humanas: sedentarismos			
		B3.9.3	A prehistoria galega: os megalitos, os petroglifos			
		B3.10	A aparición dos ritos: restos materiais e artísticos, pintura e escultura			

6	B3.1 1	A Idade Antiga: As primeiras civilizacións urbanas. Mesopotamia e Exipto. Sociedade, economía e política	8	Feb / Mar	17
	B3.1 2	A Idade Antiga: A invención da escritura			
	B3.1 3	A Idade Antiga: A historia de Exipto			
	B3.1 4	A Idade Antiga: a relixión Exipcia			
	B3.1 5	A Idade Antiga: A arte en Mesopotamia e Exipto			

Avaliación	UNIDADES DIDÁCTICAS			Referencia Libro texto	Temporalización		Pr av
	Tema / U.D.	Bloque	Contido		Mes	Sesións	
3 ^a Avaliac.	U.D.	B3	BLOQUE 3: A HISTORIA				
	7	B3.16	O mundo clásico. Grecia: As “polis” gregas e a súa expansión	9	Abril	10	
		B3.17	O mundo clásico. Grecia: A expansión comercial e política das “polis” gregas				
		B3.18	O mundo clásico. O imperio de Alexandre Magno e os seus sucesores: o helenismo				
		B3.19	O mundo clásico. Grecia e o helenismo: a arte, a ciencia, o teatro e a filosofía				
	8	B3.20	O mundo clásico: Orixe e etapas da historia de Roma. A república e o imperio, organización política ...	10	Maio	10	
		B3.21	O mundo clásico: A arte romana: arquitectura, escultura e pintura				
	9	B3.22	A península Ibérica: os pobos prerromanos, a Hispania romana, a Gallaecia. Romanización. Cidade e ...	11	Xuño	8	

UNIDADES DIDÁCTICAS / PROXECTOS / TEMAS			Material de ref.	Temporalización		
UD / Tema / Prox.	Bloque B3	Contido	(libro de texto, outros...)	Mes	Sesións	
1ª avaliación	BLOQUE 3: HISTORIA.					
	1	B3.1	Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia.	1	Set.	3
		B3.2	Fontes históricas.			
		B3.3	Cambio e continuidade.			
		B3.4	Tempo histórico.			
		B3.5	Vocabulario histórico e artístico.			
	2	B3.6	Idade Media: concepto e as subetapas (alta, plena e baixa Idade Media).	2,3,4,5,6,7,8	Out.	10
	3	B3.7	Caída do Imperio Romano en Occidente: división política e invasións xermánicas. Imperio Bizantino e reinos xermánicos.	5,6	Nov.	10
	4	B3.8	Feudalismo.	4	Dec.	8
	2ª A	5	B3.9	Islam. Península Ibérica: invasión musulmá. Evolución de Al-Andalus e dos reinos cristiáns.	5	Xan
V	6	B3.10	Reconquista e repoboación.	6	Feb.	6
a	7	B3.11	Expansión comercial europea e recuperación das cidades. Crise da baixa Idade Media: a "Peste Negra" e as súas consecuencias.	7	Mar/	7
a.	8	B3.12	Arte románica, gótica e islámica.	8	M/A	8
UNIDADES DIDÁCTICAS / PROXECTOS / TEMAS			Material de ref.	Temporalización		
UD / Tema / Prox.	Bloque B1	Contido	(libro de texto, outros...).	Mes	Sesións	
		BLOQUE 1: O medio físico				
2ª avaliación	9	B1.1	Localización Latitude e Lonxitude.	13	Abr.	1
		B1.2	Características xerais do medio físico de España e de Galicia.			
		B1.3	Medio físico de España: relevo e hidrografía.			

	B1.4	Medio físico de Galicia: relevo e hidrografía.			
10	B1.5	Clima: elementos e factores. Deversidade climática da Península Ibérica e de Galicia.	13	Abr.	2
	B1.6	Diversidade de paisaxes. Zonas bioclimáticas da Península Ibérica e de Galicia.			
	B1.7	Medio natural e problemas ambientais en España.			

UNIDADES DIDÁCTICAS / PROXECTOS / TEMAS			Material de ref.	Temporalización	
UD / Tema / Prox.	Bloque B2	Contido	(libro de texto, outros...).	Mes	Sesións
		BLOQUE 2: O ESPAZO HUMANO			
11	B2.1	Poboación mundial modelos demográficos e movementos migratorios.	9,10,11	Abr.	5
	B2.2	Poboación europea: distribución e evolución.			
	B2.3	Poboación española: evolución, distribución e dinámica. Movementos migratorios.			
	B2.4	Poboación de Galicia: evolución, distribución e dinámica. Movementos migratorios.			
12	B2.5	Proceso de urbanización no planeta.	12	Mai o.	7
	B2.6	A cidade e o proceso de urbanización europeo.			
	B2.7	A cidade e o proceso de urbanización en España e en Galicia.		Mai/Xuñ	7
13	B2.8	Diversidade de medios naturais en España en en Galicia	13	Xuñ.	1
	B2.9	Paisaxes no territorio español e galego.		Xuñ.	2
	B2.10	Principais retos e problemas ambientais en España.		Xuñ o	1

UNIDADES DIDÁCTICAS / PROXECTOS / TEMAS			Material de ref.	Temporalización		
UD / Tema / Prox.	Bloque e B3	Contido	(libro de texto, outros...)	Mes	Sesiões	
		BLOQUE 3: Historia.				
1ª avaliación	1	B3.1	Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia.	1	Xan.	3
		B3.2	Fontes históricas.			
		B3.3	Cambio e continuidade.			
		B3.4	Tempo histórico.			
		B3.5	Vocabulario histórico e artístico.			
	2	B3.6	Idade Moderna: concepto e datación.	2,3,4,5,6	Feb.	8
	3	B3.7	Renacemento e Humanismo: alcance posterior.	5,6	Mar.	10
	4	B3.8	Arte renacentista e barroca.	4	M/A	10
2ª A	5	B3.9	Principais manifestacións da cultura dos séculos XVI e XVII.	1, 2,3,4,5	Abr.	5
v	6	B3.10	Estado moderno: monarquías autoritarias, parlamentarias e absolutas.	3	Mai.	10
l	7	B3.11	Monarquías modernas: unión dinástica de Castela e Aragón. Posición de Galicia.	1	Mai.	6
a	8	B3.12	Descubertas xeográficas: Castela e Portugal. Conquista e colonización de América.	1	Mai/ Xuñ.	8
3ª avaliación	UNIDADES DIDÁCTICAS / PROXECTOS / TEMAS			Material de ref.	Temporalización	
	UD / Tema / Prox.	Bloque e B1	Contido	(libro de texto, outros...).	Mes	Sesiões
			BLOQUE 1: O medio físico			
	9	B1.1	Localización. Latitude e lonxitude.	Libro de 1º	Set.	5
Bloque e B2		BLOQUE 2: O espazo humano				
B2.1		Organización política e territorial de España.	6			

	B2.2	Sectores de actividade económica.			
10	B2.3	Sectores económicos en Europa, en España e en Galicia.	7,8,9,10, 12	Out.	10
	B2.4	Sistemas económicos do mundo.			
	B2.5	Aproveitamento e futuro dos recursos naturais. Desenvolvemento sustentable.			
	B2.6	Recursos naturais e actividades agrarias.			
	B2.7	Pesca: tipos e problemática.			
	B2.8	Sector industrial. Rexións industrializadas do mundo.			
	B2.9	Actividades terciarias: transporte.			
	B2.10	Actividades terciarias: comercio.			
	11	B2.11	Turismo	11	Dec.
B2.12		Causas do desenvolvemento desigual no mundo. Débeda externa.			
B2.13		Tensións mundiais e subdesenvolvemento. Solución ao problema.			

Avaliación	UNIDADES DIDÁCTICAS			Referencia Libro texto	Temporalización		Probas avaliación
	Tema / U.D.	Bloque	Contido		Mes	Sesións	
1ª Avaliac.		B1	BLOQUE 1: O século XVIII en Europa ata 1789				
	1	B1.1	Século XVIII en Europa: do feudalismo ao absolutismo e o parlamentarismo das minorías. Francia, Inglaterra, España e Galicia.	1	Setem.	6	
		B1.2	Ilustración.				
		B1.3	Arte e ciencia en Europa no século XVIII.				
		B2	BLOQUE 2: A era das revolucións liberais.				x
	2	B2.1	Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: bases ideolóxicas (liberalismo, nacionalismo e rexionalismo), económicas e sociais; principais consecuencias.	2	Out / Nov	18	
		B2.2	Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: periodización e feitos principais. Restauración. Procesos unificadores e independentistas. O caso español.				x
	3	B3	BLOQUE 3: A Revolución Industrial.	2, 3	Nov / Dec	12	
		B3.1	Revolución Industrial: concepto; factores económicos, sociais e ideolóxicos que a fan posible.				
		B3.2	Revolución Industrial: desde Gran Bretaña ao resto de Europa.				
		B3.3	Consecuencias da Revolución Industrial. Movemento obreiro (orixes, ideoloxías e formas de organización).				
		B3.4	Discusión en torno ás características da industrialización en España e Galicia:				x

			éxito ou fracaso?				
--	--	--	-------------------	--	--	--	--

Avaliación	UNIDADES DIDÁCTICAS			Referencia	Temporalización	
	Tem a / U.D.	Bloque	Contido		Libro texto / Unid. Did.	Mes
2ª Avaliación	4	B3		Prev T. 4	Xan.	3
		B3.5	A ciencia no século XIX.			
		B4	BLOQUE 4: O imperialismo do século XIX e a I Guerra Mundial			
		B4.1	O imperialismo no século XIX: concepto.			
		B4.2	Imperialismo: causas, desenvolvemento e consecuencias.			
	B4.3	Causas e consecuencias da Gran Guerra (1914-1919) ou I Guerra Mundial.				
	5	B4.4	Revolución Rusa.	5	Xan / Feb	7
		B4.5	A arte no século XIX.			
		B5	BLOQUE 5: A época de entreguerras (1919-1945)			
		B5.1	Período de entreguerras: do final da Gran Guerra ao crac do 29 e a Gran depresión.			
		B5.2	Fascismo italiano e nazismo alemán.			
		B5.3	II República española e a Guerra Civil.			
		B6	BLOQUE 6: As causas e consecuencias da II Guerra Mundial (1939-1945)			
	6	B6.1	Orixes da II Guerra Mundial.	5	Feb / Mar	20
		B6.2	Desenvolvemento da II Guerra Mundial: extensión, fases, formas de guerra e principais consecuencias.			
		B6.3	O Holocausto.			

		B6.4	Nova xeopolítica mundial: Guerra Fría e plans de reconstrución posbélica.				
		B6.5	Procesos de descolonización en Asia e África.				
Avaliación	UNIDADES DIDÁCTICAS			Referencia Libro texto	Temporalización		Pr av
	Tema / U.D.	Bloque	Contido		Mes	Sesións	
3ª Avaliac.		B7	BLOQUE 7: A estabilización do Capitalismo e o illamento económico do bloque soviético.				
	7	B7.1	Evolución dos bloques soviético e capitalista. O "Welfare State".	6, 7.	Abril/Maio	12	
		B7.2	Crise do petróleo (1973).				
		B7.3	Ditadura de Franco en España.				
		B8	BLOQUE 8: O mundo recente entre os séculos XX e XXI				
	8	B8.1	Formas económicas e sociais do capitalismo no mundo.	7	Maio	12	
B8.2		Colapso dos réximes soviéticos e as súas consecuencias.					
		B8.3	Transición política en España: da ditadura á democracia (1975-1982).	9	Maio	10	x
		B8.4	Camiño cara a Unión Europea: desde a unión económica a unha futura unión política supranacional.	8	Xuño	3	
	9	B9	BLOQUE 9: A Revolución Tecnolóxica e a globalización a finais do século XX e principio do XXI	8	Xuño		
		B9.1	A globalización económica: concepto e características.				

		B9.2	Papel da Revolución Tecnolóxica na globalización.				
		B9.3	Consecuencias da globalización. Relacións interrexinais; focos de conflito.				
	10	B10	BLOQUE 10: A relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia e a xeografía				
		B10.1	Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia e a xeografía.				
		B10.2	Cambio e continuidade.				
		B10.3	Tempo histórico.				
		B10.4	Vocabulario histórico e artístico: Idade Contemporánea.				

4ºESO

INICIACIÓN Á ACTIVIDADE EMPRENDEDORA E EMPRESARIAL.

Inclúe o punto do **GRAO MÍNIMO DE CONSECUCCIÓN DOS ESTÁNDARES PARA A AVALIACIÓN POSITIVA.** (Grao mínimo de Consecución)

Bloque 1: Autonomía persoal, iniciativa emprendedora e innovación.

Contidos, Criterios de avaliación e CC (con porcentaxes segundo a súa importancia e a súa Temporalización).

BL1.1. Recoñecer os intereses e as destrezas de autoconciencia, autorregulación e motivación asociadas á iniciativa emprendedora e relacionalas cos diferentes desempeños laborais: funcionariado, profesionais liberais, profesionais técnicos, académicos, etc. Autonomía 25%. A iniciativa emprendedora: o emprendedor e o empresario na sociedade 25%. Calidades e destrezas do emprendedor 50%.

CSC, SIEE

BL1.2. Iniciar a composición dun itinerario vital propio seguindo os pasos do proceso de toma de decisións respecto da carreira profesional distinguindo os conceptos de emprego e autoemprego. Autoconhecimento 25%. Intereses, aptitudes e motivacións para a carreira profesional 25%. Itinerarios formativos e carreiras profesionais 12,5%. O proceso de toma de decisións 12,5%. Proceso de procura de emprego en empresas do sector 12,5%. O autoemprego 12,5%.

CAA, SIEE

BL1.3. Organizar un equipo de traballo distribuindo responsabilidades e xestionando recursos para que todos os seus membros participen e alcancen as metas comúns, influír positivamente nos demais xerando implicación na tarefa e utilizar o diálogo igualitario para resolver conflitos e discrepancias actuando con responsabilidade e sentido ético. Os dereitos e deberes das traballadores/ Dereito do traballo/Dereitos e deberes derivados da relación laboral/Contrato de traballo 50%. Negociación colectiva/Seguridade social. Obrigación de cotizar e acción protectora/Principais prestacións: Desemprego, Incapacidade Temporal. e outras 25%. Riscos laborais/ Normativa/ Xestión da prevención na empresa/ Medidas de prevención e protección/ Primeiros auxilios 25%.

CSC, CAA, SIEE

Avaliación: segunda semana de outubro.

BL1.4. Debater sobre a importancia de combinar autonomía e traballo colaborativo e propor solucións alternativas analizando situacións expostas prevendo resultados e avaliar cada unha das solucións para comprobar a súa idoneidade. Revisariamos contidos do BL 1.3.

SIEE, CSC

BL1.5. Buscar e seleccionar información a partir dunha estratexia de filtrado e de forma contrastada en medios dixitais como páxinas web especializadas, rexistrándoa en papel de forma coidadosa ou almacenándoa dixitalmente en dispositivos informáticos e servizos na rede. Revisariamos contidos do BL 1.3.

SIEE, CSC, CD

BL1.6 Recoñecer a terminoloxía conceptual da materia e do nivel educativo e utilízala correctamente en actividades orais e escritas no ámbito persoal, académico, social ou profesional. Revisariamos contidos do BL 1.3.

CCLI

Avaliación: segunda semana de decembro

Bloque 2: Proxecto de empresa.

BL2.1. Relacionar cada unha das figuras de emprendedor, intraemprendedor e empresario con as calidades persoais e a iniciativa emprendedora vinculados os itinerarios formativos profesional e académico. A idea de proxecto de empresa/ Creatividade e innovación. Avaliación da idea/ A contorna e a función social da empresa/ Emprendemento social 50%. Elementos e estrutura da empresa/ O plan de empresa/ Estrutura/ Tipos de empresa segundo a súa forma xurídica 50%.

SIEE, CSC

BL2.2. Recoñecer diversos modelos de plans de negocio e describir os elementos que constitúen a súa rede loxística como provedores, clientes, sistemas de produción e comercialización e redes de almacenaxe, entre outros. A elección da forma xurídica 25%. Principais variables para a determinar a súa elección 25%. Trámites de posta en marcha dunha empresa 25%. Axudas e apoio á creación de empresas 25%. □ □

SIEE, CSC

Avaliación: segunda semana de febreiro

BL2.3. Describir as diferentes tarefas dun proxecto de empresa, establecendo estratexias de control que faciliten a súa adecuación ao logro pretendido. As actividades na empresa/ A función de produción/ A función comercial e de mercadotecnia 50%. Información na empresa/ A información contable/ A información de recursos humanos 25%. Os documentos comerciais de cobro e pago/ O arquivo 25%.

SIEE CAA

Avaliación: última semana de marzo

Bloque 3: Plan económico – financeiro.

BL3.1. Relacionar algúns indicadores financeiros básicos con os cambios nas condicións económicas e políticas da contorna e explicar de que forma poden afectar axudas e subvencións, ás familias e ás PEMES. Plan de investimentos/ Investimentos en activo non corrente e en activo corrente 50%. Fontes de financiamento das empresas/ Externas (bancos, microcréditos, crowdfunding, business angels), e internas (accionistas, investidores, aplicación de beneficios) 50%.

CMCT, SIEE, CSC

BL3.2. Analizar mediante supostos ingresos e gastos persoais e dun pequeno negocio recoñecendo as súas fontes e as posibles necesidades de investimento a curto, medio e longo prazo e identificando as alternativas para o pago de bens e servizos. Produtos financeiros e bancarios para PEMES 50%. Comparación 50%. □

CMCT, SIEE, CSC

Avaliación: última semana de abril

BL3.3. Diferenciar entre investimento préstamos de diñeiro e xustificar a súa adecuación en proxectos simulados. Planificación financeira das empresas 25%. Estudo de viabilidade económico financiero 25%. Proxección da actividade 25%. Instrumentos de análise/ Cocientes básicos 25%.

CSC, SIEE, CD

BL3.4. Utilizar eficazmente as Tecnoloxías da Información e a Comunicación no proceso de aprendizaxe, para buscar, seleccionar e valorar informacións relacionadas cos contidos do curso, comunicando os resultados e conclusións no soporte máis adecuado. Os impostos que afectan á empresas 50%. O calendario fiscal Fiscalidade e equidade 50%.

CAA, CCLI

Avaliación: segunda semana de xuño.

COMPETENCIAS DO CURRÍCULO: CCLI: Competencia comunicación lingüística. CMCT: Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía. CD: Competencia dixital. CAA: Competencia aprender a aprender. CSC: Competencias sociais e cívicas. SIEE: Sentido de iniciativa e espírito emprendedor. CEC: Conciencia e expresións culturais

UNIDADES DIDÁCTICAS.

Para cumprir co currículo básico do Ministerio de Educación establécese un curso escolar de Iniciación á Actividade Emprendedora e Empresarial distribuído nas seguintes doce unidades didácticas: **TEMPORALIZACIÓN(sesións)**

Bloque 1. Autonomía persoal, liderado e innovación

Unidade 1. Autonomía persoal	10
Unidade 2. Habilidades de comunicación e negociación	10
Unidade 3. Traballo en equipo e liderado	10
Bloque 2. Proxecto de empresa	
Unidade 4. O emprendedor	6
Unidade 5. Innovación e idea emprendedora	6
Unidade 6. A empresa	6
Unidade 7. O plan de empresa e o plan de recursos humanos	6
Unidade 8. O plan de mercadotecnia	6
Unidade 9. O plan económico financeiro	6
Bloque 3. Finanzas	
Unidade 10. Diñeiro e transaccións	10

Unidade 11. Planificación financeira persoal 10

Unidade 12. Indicadores financeiros básicos 10

En principio, a temporalización será a seguinte: o Bloque 1 darase no primeiro trimestre, para introducir conceptos e cuestións innovadoras para o alumnado. O Bloque 2 darase na segunda avaliación, para poder observar en conxunto todo o traballo realizado ata o momento cos conceptos básicos do mundo empresarial e emprendedor así como o repaso e como fin do traballo dunha empresa. No Bloque 3 facilitarásenos brevemente a cuestión financeira da mesma. Na medida do posible tentarase respectar esta temporalización. Haberá que ter en conta o nivel do alumnado á hora de establecer o ritmo para desenvolver a programación.

B) GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN DE CADA ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE AVALIABLE PARA SUPERAR A MATERIA.

(Cos INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN)

XEOGRAFÍA E HISTORIA. 1º da ESO.

Relación de aspectos curriculares para cada unidade.

Estándares de aprendizaxe avaliados /Indicadores de logro (1)

1ª Aval

Criterios de cualificación e instrumentos de avaliación

Temas transversais

Tema/U D	Identif. contidos	Identif. criterios	Identific Estándar	Competencias clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso Cualific.	Instrumentos							Temas transversais									
								Prob .esc.	Prob oral	Trab ind	Trab grup	Cad Cla	Rúb (2)	Obs.	CL	EOE	CA	TIC	EMP	EC	PV			
1	B1.1		B1.1.1	caa/cmct/cd	Interpreta como inflúen os movementos astronómicos na distribución da radiación solar e nas zonas bioclimáticas do planeta	50%	10%	80%				20%						x						
			B1.1.2	caa/cmct/cd	Analiza un mapa de fusos horarios e diferenza zonas do planeta de similares horas	100%	25%	80%						20%						x				
	B1.2		B1.2.1	caa/cmct/cd	Clasifica e distingue distintas proxeccións e compara unha proxección de Mercator con unha de Peters	20%	10%				90%			10%										
	B1.3		B1.3.1	caa/cmct/cd	Clasifica e distingue tipos de imaxes satélite e mapas	50%	10%				90%			10%						x				
	B1.4		B1.4.1	caa/cmct/cd	Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra e as súas principais características	80%	20%	70%						30%							x			
			B1.4.2	caa/cmct/cd	Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa utilizando datos de coordenadas xeográficas	100%	25%	70%					30%									x		
2	B1.5		B1.5.1	caa/cmct/cd	Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo europeo e mundial	70%	35%	70%				30%									x			
	B1.6		B1.6.1	caa/cmct/cd/ccl	Localiza nun mapa físico mundial os principais elementos e referencias físicas: mares e océanos, continentes, illas e arquipélagos, ríos	70%	35%	90%						10%								x		
			B1.6.2	caa/cmct/cd/ccl	Elabora climogramas e mapas que sitúen os climas do mundo e reflicten os elementos máis importantes	60%	30%	70%				30%											x	
3	B1.7		B1.7.1	caa/cmct/cd/ccl	Explica as características xerais do relevo europeo	50%	15%		90%					10%									x	
	B1.8		B1.8.1	caa/cmct/cd	Localiza no mapa as principais unidades e elementos do relevo europeo	100%	25%		90%					10%									x	
	B1.9		B1.9.1	caa/cmct/cd/ccl	Clasifica e localiza nun mapa os distintos tipos de clima de Europa	100%	25%					100%											x	
			B1.9.2	caa/cmct/cd	Distingue e localiza nun mapa as zonas bioclimáticas do noso continente	70%	15%	90%						10%										x
	B1.10		B1.10.1	caa/cmct/cd	Localiza nun mapa e en imaxes satélite de Europa os principais espazos naturais	50%	10%				50%			50%										x
	B1.11		B1.11.1	caa/cmct/cd/ccl	Realiza buscas en medios impresos e dixitais referidas a problemas medioambientais actuais e localiza páxinas e recursos web	50%	10%					90%		10%										x

LEENDA COMPETENCIAS

- CCL**   **Comunicación lingüística**
- CMCCT**   **Competencia matemática e competencias básicas en ciencia a tecnoloxía**
- CD**   **Competencia dixital**
- CAA**   **Competencia aprender a aprender**
- CSC**   **Competencias sociais e cívicas**
- CSIEE**   **Sentido de iniciativa e espírito emprendedor**
- CCEC**   **Conciencia e expresións culturais**

LEENDA TRANSVERSAIS

- CL**   **Comprensión lectora**
- EOE** **Expresión oral e escrita**
- CA**   **Comunicación audiovisual**
- TIC**   **Tecnoloxías da información e comunicación**
- EMP** **Emprendemento**
- EC**   **Educación cívica**
- PV**   **Prevención da violencia**

(1) A partir de cada estándar pódese determinar “indicadores de logro” máis precisos que indiquen o nivel de adquisición do mesmo. (O instrumento máis idóneo é a rúbrica)

(2) As rúbricas soen utilizarse para avaliar as producións do alumnado: traballos de aplicación, sínteses e textos escritos,..

		2ª Aval		Estándares de aprendizaxe avaliáveis /Indicadores de logro (1)		Criterios de cualificación e instrumentos de avaliación										Temas transversais										
Tema/UD	Identif. contidos	Identif. criterios	Identif. Estándar	Competencias clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso Cualific.	Instrumentos							Temas transversais											
								Prob .esc.	Prob oral	Trab ind	Trab grup	Cad Cla	Rúb (2)	Obs.	CL	EO E	C A	TI C	EM P	EC	PV					
4	B3.1		B3.1.1	csc/ccec	Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado	50%	10%	70%				20%			10%											
	B3.2		B3.2.1	csc/ccec	Nomea e identifica catro clases de fontes históricas	100%	25%	100%									x									
			B3.2.2	csc/caa	Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan materiais ou textuais	50%	5%	80%					20%													
			B3.2.3	csc/caa	Compara dous relatos a distintas escalas temporais sobre as conquistas de Alexandro	50%	5%						100%				x									
	B3.3		B3.3.1	csc/cmct	Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos relevantes utilizando para iso as nocións de sucesión, duración, ...	80%	20%	90%							10%											
	B3.4		B3.4.1	csc/cmct	Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos	50%	10%	80%					10%		10%											
	B3.5		B3.5.1	csc/ccl	Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época	100%	25%	70%					20%		10%											
5	B.3.6		B.3.6.1	csc/cmct	Recoñece cambios evolutivos hasta chegar á especie humana	50%	10%	90%						10%		x										
	B3.7		B3.7.1	csc/cmct	Distingue etapas dentro da historia antiga	100%	25%	90%						10%		x										
	B3.8		B3.8.1	csc/cmct/caa	Realiza diversos tipos de eixes	50%	10%	70%				20%		10%				x								

					cronolóxicos e mapas históricos																	
	B3.9.1	B3.9	B3.9.1	csc/ccl/caa	Explica a diferenza entre os dous períodos en que se divide a prehistoria e describe as características básicas da vida en cada un	100%	25%	90%						10%		x						
	B3.9.2		B3.9.2	csc/caa	Analiza a transcendencia da revolución neolítica e o papel da muller nela	80%	20%	70%		20%				10%							x	x
	B3.9.3																					
	B3.10		B3.10	csc/ccec	Recoñece as funcións dos primeiros ritos relixiosos como os da “deusa nai”	40%	10%	80%				20%				x						
6	B1.11		B1.11.1	caa/cmct/cd/cc 1	Describe formas de organización socio-económica e políticas, novas ata entón, como os imperios Mesopotámico e exipcio	100%	25%	80%				20%										
	B3.12		XH B3.12.1	csc/caa	Deferencia entre as fontes prehistóricas (restos materias e ágrafos) e as fontes históricas (textos)	80%	20%	90%								x						
	B3.13		XH B3.13.1	csc/cmct/caa	Interpreta un mapa cronolóxico-xeográfico da expansión exipcia	40%	10%	80%				20%										
			XH B3.13.2	csc/ccl	Describe as principais características das etapas históricas en que se divide Exipto	100%	25%	90%						10%		x						
	B3.14		XH B3.14.1	csc/ccec/ccl	Explica como materializaban os exipcios a súa crenza na vida do máis alá	60%	10%	90%						10%								
	B3.15		XH B3.15.1	csc/ccec/caa	Localiza nun mapa os principais exemplos da arquitectura exipcia e mesopotámica	40%	10%	90%						10%						x		

3ª Aval		Estándares de aprendizaxe avaliados /Indicadores de logro (1)			Criterios de cualificación e instrumentos de avaliación									Temas transversais								
D	Identif. contidos	Identif. criteri	Identif. Estándar	Competencias clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso Cualific.	Instrumentos						Temas transversais								
								Prob.esc.	Prob.oral	Trab.ind	Trab.grup	Cad.Cla	Rúb.(2)	Obs.	CL	EOE	CA	TIC	EMP	EC	PV	
7	B3.16		XH B3.16.1	csc/caa	Identifica trazos da organización socio política e económica das polis gregas a partir de fontes históricas de diferentes tipos	100%	20%		70%			20%		10%						x		
			XH B3.16.2	csc/ccl/caa	Describe algunhas das diferenzas entre a democracia grega e as democracias actuais	100%	10%	80%				10%		10%		x						
	B3.17		XH B3.17.1	csc/caa	Localiza nun mapa histórico as colonias gregas do Mediterráneo	100%	20%		90%					10%				x				
	B3.18		XH B3.18.1	csc/caa	Elabora un mapa do imperio de Alexandro Magno	50%	10%	90%						10%				x				
			XH B3.18.2	csc/caa	Contrasta as accións políticas da Atenas de Pericles co imperio de Alexandro Magno	50%	10%	70%				20%		10%								
	B3.19		XH B3.19.1	csc/ccec/ccl	Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo	60%	15%	90%						10%		x						
		XH B3.19.2	csc/ccec/cmct	Dá exemplos representativos das áreas do saber grego e discute por qué se considera que a cultura europea parte da Grecia clásica	60%	15%		90%					10%		x							
8	B3.20		XH B3.20.1	csc/caa	Confecciona un mapa coas etapas da expansión de Roma	60%	25%					90%		10%				x				
			XH B3.20.2	csc/caa	Identifica diferenzas e semellanzas entre as formas de vida republicanas e as do imperio medio de Roma antiga	100%	50%	70%				20%		10%							x	
	B3.21		XH B3.21.1	csc/ccec/caa	Compara obras arquitectónicas e escultóricas de época grega e romana	60%	25%	70%				20%		10%		x	x					
9	B3.22		XH B3.22.1	csc/caa	Fai un mapa da Península Ibérica no que se reflicten os cambios administrativos na época romana	70%	25%					90%		10%				x				
			XH B3.22.2	csc/ccec/caa	Analiza exemplos do legado romano que perviven na actualidade	100%	50%	80%				20%				x						

2º da ESO. Relacionar aspectos curriculares para cada unidade / proxecto / tema

Temporalización: 1ª avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis	Criterios de cualificación e instrumentos de avaliación
---------------------------------------	---	--

TemUD	Identif. contidos	Identif. criterios	Identif. estándar	Competencias clave	Estándares de aprendizaxe (1)	Grao mínimo consec.	Peso cualific.	Instrumentos					
								Proba escrita	Proba oral	Trab. ind.	Trab. grupo	Cad. clase	Ru (2)
1	B3.1	B3.1	XHB3.1.1	CSC/CCEC	Identifica elementos materiais culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado.	50%	10%	80%				20%	
			XHB3.2.1	CSC/CAA	Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.	100%	25%	80%					
	B3.2	B3.2	XHB3.2.2	CSC/CAA	Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais.	20%	10%				90%		
	B3.3	B3.3	XHB3.3.1	CSC/CMCCT	Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	50%	10%				90%		
	B3.4	B3.4	XHB3.3.2	CSC/CMCCT	Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	80%	20%	70%					
			XHB3.4.1	CSC/CMCCT	En tende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	100%	25%	70%				30%	
2	B3.5	B3.5	XHB3.5.1	CSC/CCL	Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	70%	35%	70%				30%	
	B3.6	B3.6	XHB3.6.1	CSC/CAA	Utiliza as fontes históricas e entende os límites do que se pode escribir sobre o pasado.	70%	35%	90%					
			XHB3.7.1	CSC/CAA	Compara as formas de vida (en diversos aspectos) do Imperio Romano coas dos reinos xermánicos.	60%	30%	70%				30%	

3	B3.7	B3.7	XHB3.8.1	CSC	Caracteriza a sociedade feudal e as relacións entre señores e campesiños.	50%	15%		90%				
	B3.8	B3.8	XHB3.9.1	CSC/CCEC	Comprende as orixes do Islam e o seu alcance posterior.	100%	25%		90%				
	B3.9	B3.9	XHB3.9.2	CSC/CCEC/CMCCT/CCL	Explica a importancia de Al-Andalus na Idade Media.	100%	25%						10
			XHB3.10.1	CSC/CAA	Interpreta mapas que describen os procesos de conquista e repoboación cristiás na Península Ibérica.	70%	15%	90%					
	B3.10	B3.10	XHB3.10.2	CSC/CCEC/CCL	Explica a importancia do Camiño de Santiago.	50%	10%					50%	
	B3.11	B3.11	XHB3.11.1	CSC	Comprende o impacto dunha crise demográfica e económica nas sociedades medievais europeas.	50%	10%						90%
B3.12	B3.12	XHB3.12.1	CSC/CCEC/CCL	Describe características da arte románica, gótica e islámica.									

		2ª Aval			Estándares de aprendizaxe avaliados /Indicadores de logro (1)		Criterios de cualificación e instrumentos de avaliación								Temas	
Tema/UD	Identif. contidos	Identif. criterios	Identif. Estándar	Competencias clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso Cualific.	Instrumentos						Obs.	CL	E
								Prob. esc.	Prob. oral	Trab. ind.	Trab. grup.	Cad. Cla.	Rúb. (2)			

4	B1.1		B1. 1.1	CCA/CMCC/CD	Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa de España e de Galicia utilizando datos de coordenadas xeográficas.	50%	10%	70%				20%			10%			
	B1.2		B1.2.1	CAA/CMCC/CD/CCL	Enumera e describe as peculiaridades do medio físico español e galego.	100%	25%	100%										x
	B1.3		B1.3.1	CAA/CMCC/CD	Sitúa nun mapa físico as	50%	5%	80%				20%						

					principais unidades do relevo español.												
			B1.3.2	CAA/CMCCT/CD/CC L	Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de España.	50%	5%					100%					x
	B1.4		B1.4.1	CAA/CMCCT/CD	Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo galego.	80%	20%	90%							10%		
			B1.4.2	CAA/CMCCT/CD/CC L	Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de Galicia.	50%	10%	80%				10%			10%		
	B1.5		B1.5.1	CAA/CMCCT/CD/CC L	Localiza nun mapa os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos de España.	100%	25%	70%				20%			10%		

5			B.1.5.2	CAA/CMCCT/CD	Analiza e compara as zonas bioclimáticas españolas utilizando gráficos e imaxes.	50%	10%	90%							10%		x
			B1.5.3	CAA/CMCCT/CD	Localiza nun mapa os espazos bioclimáticos de Galicia.	100%	25%	90%							10%		x
	B1.6		B1.6.1	CAA/CMCCT/CD	Distingue e localiza nun mapa as paisaxes de España e de Galicia.	50%	10%	70%				20%			10%		

	3ª Aval		Estándares de aprendizaxe avaliáveis /Indicadores de logro (1)	Criterios de cualificación e instrumentos de avaliación	Temas tr
--	----------------	--	---	--	-----------------

mUD	Identif. contidos	Identif. criterios	Identific. Estándar	Competencias clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso Cualific.	Instrumentos							Temas tr.	
								Prob. esc.	Prob. oral	Trab. ind.	Trab. grup.	Cad. Cla.	Rúb. (2)	Obs.	CL	EOE
6	B2.1		XH B2.1.1	CAA/CMCCT/CSC/CD	Localiza no mapa mundial os continentes e as áreas máis densamente poboadas.	100%	20%		70%			20%		10%		
			XH B2.1.2	CAA/CMCCT/CSC/CD	Explica o impacto das ondas migratorias nos países de orixe e nos de acollemento.	100%	10%	80%				10%		10%		x
	B2.2		XH B2.2.1	CAA/CCL/CSC/CD	Explica as características da poboación europea.	100%	20%		90%					10%		
	B2.3		XH B2.2.2	CAA/CMCCT/CSC/CD/CCL	Compara entre países a poboación europea segundo a súa distribución, a súa evolución e a súa dinámica.	50%	10%	90%						10%		
			XH B2.3.1	CAA/CMCCT/CSC/CD/CCL	Explica a pirámide de poboación de España e das súas comunidades autónomas.	50%	10%	70%				20%		10%		
	B2.4		XH B2.3.2	CAA/CMCCT/CSC	Analiza en distintos medios os movementos migratorios nas últimas tres décadas en España.	60%	15%	90%						10%		x
			XH B2.4.1	CAA/CMCCT/CSC/CD/CCL	Coñece o proceso da emigración galega, as súas etapas e os destinos principais.	60%	15%		90%					10%		x
7	B2.5		XH B2.5.1	CAA/CMCCT/CSC/CD/CCL	Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo.	60%	25%					90%		10%		
			XH B2.5.2	CAA/CMCCT/CSC/CD/CCL	Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e	100%	50%	70%				20%		10%		

					explica a súa posición económica.															
	B2.6		XH B2.6.1	CAA/CMCCCT/CSC/CD/CC L	Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa.	60%	25%	70%				20%		10%					x	
8	B2.7		XH B2.6.2	CAA/CMCCT/CSC/CD/CCL	Distingue os tipos de cidades do noso continente.	70%	25%					90%		10%						
			XH B2.7.1	CAA/CMCCT/CSC/CD/CCL	Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de internet ou de medios de comunicación escrita.	100%	50%	80%				20%								x
			XH B2.8.1	CAA/CMCCT/CSC/CD/CCL	Sitúa os parques naturais españois nun mapa, e explica a situación actual dalgúns deles.	70%	25%	80%				20%				x				x
9	B2.8		XHB2.8. 2	CAA/CMCCT/CCL/CD	Elabora gráficos de distinto tipo (lineais, de barra e de sectores) en soportes viturais ou analóxicos, que reflectan información económica e demográfica de países ou áreas xeográficas a partir dos datos elixidos.	60%	10%	70%		10%	10%	10%							x	
10	B2.9		XH B2.9.1	CAA/CMCCT/CSC/CD/CCL	Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes.	100%	10%	80%		10%		10%								
	2.10		XH B2.10.1	CAA/CMCCT/CSC/CD/CCL	Compara paisaxes humanizadas españolas segundo a súa actividade económica.	100%	10%	80%												

3º da ESO.

Relacionar aspectos curriculares para cada unidade / proxecto / tema

Temporalización: 1ª avaliación

Estándares de aprendizaxe avaliáveis

Criterios de cualificación e instrumentos de avaliación

1ª Avaliac.	Identif. contidos	Identif. criterios	Identif. estándar	Competencias clave	Estándares de aprendizaxe (1)	Grao mínimo consec.	Peso cualific.	Instrumentos				
								Proba escrita	Proba oral	Trab. ind.	Trab. grupo	Cad. clase
1	B1.1		XHB1.1.1	CAA/CMCCT/CCL/CD	Clasifica e distingue tipos de mapas e imaxes satélite.	50%	10%	80%				20%
			XHB1.1.2	CAA/CMCCT/CD	Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa utilizando datos de coordenadas xeográficas.	100%	25%	80%				
		XHB1.1.3	CAA/CMCCT/CCL/CD	Coñece e interpreta os tipos de mapas temáticos.	20%	10%				90%		
2	B2.1		XHB2.1.1	CCL/CMCCT/CD/CAA/CSC	Distingue nun mapa político a distribución territorial de España: comunidades autónomas, capitais, provincias e illas.	70%	35%	70%				30%
	B2.2		XHB2.2.1	CCL/CMCCT/CD/CAA/CSC	Compara a poboación activa de cada sector en diversos países e analiza o grao de desenvolvemento que amosan estes datos.	70%	35%	90%				
							60%	30%	70%			
3	B2.3		XHB2.3.1	CCL/CMCCT/CAA/CSC	Diferencia os sectores económicos europeos.	50%	15%		90%			
	B2.4		XHB2.4.1	CCL/CSIEE/CCL/CAA/CSC	Diferencia aspectos concretos e a súa interrelación dentro dun sistema económico.	100%	25%		90%			
	B2.5						100%	25%				
			XHB2.5.1	CCL/CMCCT/CD/CAA/CSC	Define o desenvolvemento sustentable e describe conceptos clave relacionados con el.	70%	15%	90%				
	B2.6		XHB2.6.1	CAA/CD/CMCCT	Sitúa no mapa as principais zonas cerealistas, como exemplo de recurso agrario no mundo, e as máis importantes masas forestais do mundo.	50%	10%				50%	
			XHB2.6.2	CAA/CSIEE/CD/CMCCT	Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras de minerais no mundo.	50%	10%					90%

	2ª Aval				Estándares de aprendizaxe avaliados /Indicadores de logro (1)	Criterios de cualificación e instrumentos de avaliación										Temas t		
Tema/UD	Identif. contidos	Identif. criteri	Identif. Estándar	Competencias clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso Cualific.	Instrumentos							Temas t			
								Prob.esc.	Prob.oral	Trab.ind	Trab.grup	Cad. Cla	Rúb. (2)	Obs.	C.L	EC.E		
4			XHB2.6.3	CD/CAA/CSIEE/CMCCT	Localizarse e identificar nun mapa as principais zonas produtoras e consumidoras de	50%	10%	70%					20%			10%		

				enerxía no mundo.															
			XHB2.6.4	CCL/CAA/CSIEE/CMCCT	Identifica e nomea algunhas enerxías alternativas.	100%	25%	100%											x
B2.7			XHB2.7.1	CCL/CMCCT/CD/CAA/CSC/CSIEE	Procura información sobre a sobreexplotación dos caladoiros de pesca, usando recursos impresos e dixitais.	50%	5%	80%					20%						
B2.8			XHB2.8.1	CCL/CAA/CSIEE	Localiza nun mapa os países máis industrializados do mundo, a través de lendas e símbolos adecuados.	50%	5%						100%						x
B2.9			XHB2.9.1	CD/CAA/CSC/CSIEE	Traza sobre un mapamundi o itinerario que segue un produto agrario e outro gandeiro desde a	80%	20%	90%									10%		

					súa colleita ata o seu consumo en zonas afastada, e extrae conclusións.												
	B.10		XHB2.10.1	CAA/CD/CCL/CMCCT/CSIEE	Define os indicadores que miden os intercambios económicos dun país.	50%	10%	80%					10%	10%			
			XHB2.10.2	CAA/CCL/CSC/CSIEE	Describe as características do comercio internacional na actualidade.	100%	25%	70%					20%	10%			
5	B.10.1		XHB2.10.3	CSC/CAA/CCL/CD	Identifica as institucións que estableceron os Reis Católicos para controlar o reino de Galicia.	50%	10%	90%						10%			x
	B.10.2		XHB2.10.	CSC/CAA/CCL/CD	Analiza a idea do	100%	25%	90%						10%			x

			4		cronista												
	B.10.3		XHB2.10.5	CSC/CAA/CCL/CD	Realiza un informe	50%	10%	70%				20%		10%			
	B.10.4		XHB2.10.6	CSC/CAA/CCL	Analiza un mapa provincia	100%	25%	90%						10%			x
	B.10.5		XHB2.10.7	CSC/CAA/CCL	Coñece a Xunta do reino	80%	20%	70%			20%			10%			
	B.10.6																
	B.10.7		XHB2.10.8	CSC/CAA/CCL	Valora os ataques ás costas galegas	40%	10%	80%				20%					x
6	B.10.8		XHB2.10.9	CSC/CAA/CCL/CD/CCEC	Identifica o renacemento	100%	25%	80%				20%					
	B.10.9		XHB2.10.	CSC/CAA/CCL/CD/CCEC	Selecciona unha escultura	80%	20%	90%									x
	B.10.10		XHB2.10.	CSC/CAA/CCL/CD/CCEC	Compara as imaxes	40%	10%	80%				20%					
	B.10.11		XHB2.10.	CAA/CCL/CSC/CSIEE	Enumera as características dos bloques comerciais e as razóns polas que se constitúen.	100%	25%	90%						10%			x
	B2.11		XHB2.11.1	CAA/CCL/CCEC/CSIEE/CD	Identifica os tipos de turismo e os	60%	10%	90%						10%			

					seus efectos.												
			XHB2.11.2	CAA/CCL/CCEC/CSIEE/CD	Valora a importancia do turismo na economía española e galega.	40%	10%	90%								10%	

3ª Aval					Estándares de aprendizaxe avaliáveis /Indicadores de logro (1)	Criterios de cualificación e instrumentos de avaliación								Temas tr	
mUD	Identif. contidos	Identif. criteri	Identif. Estándar	Competencias clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso Cualific.	Instrumentos					Obs.	CL	EOE
								Prob.esc.	Prob.oral	Trab.ind	Trab.grup	Cad.Cla			

7	B2.12		XHB2.12.1	CAA/CCL/CSC/CSIEE/CD	Compara as características do consumo interior de países como Brasil e Francia.	100%	20%		70%			20%		10%		
			XHB2.12.2	CAA/CCL/CSIEE/CD	Crea mapas conceptuais, usando recursos impresos e dixitais, para explicar o funcionamento do comercio, e sinala os organismos que agrupan as zonas comerciais.	100%	10%	80%				10%		10%		x
			XHB2.12.3	CAA/CMCCT/CSIEE/CD/CC L	Describe o funcionamento dos intercambios a nivel internacinal, utilizando mapas	100%	20%		90%					10%		

					temáticos e gráficos nos que se reflectan as liñas de intercambio.													
B2.13			XHB2.13.1	CAA/CSC/CSIEE/CCL	Realiza un informe sobre as medidas para tratar de superar as situacións de pobreza.	50%	10%	90%								10%		
			XHB2.13.2	CCL/CAA/CSC/CSIEE	Sinala áreas de conflito bélico no mapamundi e reacións con factores económicos	50%	10%	70%				20%		10%				
						60%	15%	90%								10%		x
						60%	15%		90%							10%		x
8	B3.1		XHB3.1.1	CSC/CAA/CCEC	Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado.	60%	25%						90%		10%			
							100%	50%	70%				20%		10%			
	B3.2		XHB3.2.1	CSC/CAA	Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.	60%	25%	70%					20%		10%		x	
9	B3.3		XHB3.2.2	CSC/CAA	Comprende que a historia no se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais.	70%	25%						90%		10%			
			XHB3.3.1	CSC/CMCCT	Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	100%	50%	80%					20%				x	
			XHB3.3.2	CSC/CMCCT	Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos	70%	25%	80%					20%				x	

				e mapas históricos.														
B3.4		XHB3.4.1	CSC/CMCCT	Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	100%	25%											x	x
B3.5		XHB3.5.1	CSC/CCL	Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	100%	25%	80%					20%					x	x
B3.6		XHB3.6.1	CSC/CAA	Distingue modos de periodización histórica (Idade Moderna, Renacemento, Barroco, Absolutismo, etc.).	100%	25%	80%					20%					x	x
B3.7		XHB3.7.1	CSC/CCEC/CAA/CCL	Identifica trazos do Renacemento e do Humanismo na historia europea, a partir de fontes históricas de diversos tipos.	100%	25%	80%					20%					x	x
B3.8		XHB3.8.1	CSC/CCEC/CMCCT/CCL	Coñece obras e legado de artistas, humanistas e científicos da época.	100%	25%	80%					20%					x	x
B3.9		XHB3.9.1	CSC/CCEC/CAA/CCL	Analiza obras, ou fragmenos delas dalgúns autores desta época no seu contexto.	100%	25%	80%					20%					x	x
B3.10		XHB3.10.1	CSC/CAA	Distingue as características de réximes monárquicos autoritarios, parlamentarios e absolutos.	100%	25%	80%					20%					x	x

	B3.11		XHB3.11. 1	CSC	Comprende os conceptos de cambio e continuidade en relación co reinado dos Reis Católicos.	100%	25%	80%				20%			x	x
	B3.12		XHB3.12. 1	CSC/CMCCT/CAA/CCL	Explica as causas que conduciron á descuberta de América para Europa, a súa conquista e a súa colonización.	100%	25%	80%				20%			x	x
			XHB3.12. 2	CSC	Coñece os principais feitos da expansión de Aragón e de Castela polo mundo.	100%	25%	80%				20%			x	x
			XHB3.12. 3	CSC/CAA/CCL	Sopesa interpretacións conflitivas sobre a conquista e a colonización de América.	100%	25%	80%				20%			x	x
	B3.13		XHB3.13. 1	CSC/CAA	Analiza as relacións entre os reinos que conducen a guerras como a dos “Trinta Anos”	100%	25%	80%				20%			x	

4º da ESO. Relación de aspectos curriculares para cada unidade.

Estándares de aprendizaxe avaliados /Indicadores de logro (1)

Criterios de cualificación e instrumentos de avaliación

Identif. criterios	Identific Estándar	Competencias clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso Cualific.	Instrumentos						Obs.
						Prob. esc.	Prob. oral	Trab. ind.	Trab. grup.	Cad. Cla.	Rúb. (2)	
	XHB1.1.1	CSC/CAA/CCL	Establece, a través da análise de textos, a diferenza entre o Absolutismo e o Parlamentarismo.	50%	10%	80%				20%		
	XHB1.1.2	CSC/CAA/CCL	Distingue conceptos históricos como Antigo Réxime e Ilustración.	100%	25%	80%						20%
	XHB1.2.1	CSC/CCEC/CCL	Describe as características da cultura da Ilustración e as implicacións que téñen algunhas monarquías.	20%	10%				90%			10%
	XHB1.3.1	CSC/CMCCT/CAA	Aprecia os avances científicos e a súa aplicación á vida diaria, e contextualiza o papel dos científicos na súa propia época.	50%	10%				90%			10%
	XHB1.3.2	CSC/CMCCT	Comprende as implicacións do empiricismo e o método científico nunha variedade de áreas.	80%	20%	70%						30%
				100%	25%	70%				30%		
	XHB2.1.1	CSC/CAA/CCL	Sopesa as razóns dos revolucionarios para actuar como o fixeron.	70%	35%	70%				30%		
	XHB2.1.2	CSC/CAA/CCL	Recoñece, mediante a análise de fontes de diversas épocas, o valor destas non só como información senón tamén como evidencia para os/as historiadores/as.	70%	35%	90%						10%
	XHB2.2.1	CSC/CAA/CCL	Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas da primeira metade do século XIX, acudindo a explicacións causais, e sinala os proles e os contras.	60%	30%	70%				30%		
	XHB2.2.2	CSC/CAA/CCL	Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas do século XVIII, acudindo a explicacións causais, e indica os proles e os contras.	50%	15%		90%					10%
	XHB2.2.3	CSC	Discute as implicacións de violencia empregando diversos tipos de fontes.	100%	25%		90%					10%
	XHB3.1.1	CSC/CAA/CCL	Analiza os proles e os contras da primeira Revolución Industrial en Inglaterra.	100%	25%						100%	
	XHB3.2.1	CSC/CAA/CCL	Analiza e compara a industrialización de diferentes países de Europa, América e Asia, nas súas distintas	70%	15%	90%						10%
				50%	10%				50%			50%

2ª Aval		Estándares de aprendizaxe avaliados /Indicadores de logro (1)			Criterios de cualificación e instrumentos de avaliación									
Tema/UD	Identif. contidos	Identif. criteri	Identific. Estándar	Competencias clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso Cualific.	Instrumentos						
								Prob. esc.	Prob. oral	Trab. ind.	Trab. grup.	Cad. Cla.	Rúb. (2)	O.
					escalas temporais e xeográficas.	50%	10%	70%			20%			10%
			XHB3.2.2	CSC/CAA/CCL	Compara o proceso de industrialización en Inglaterra e nos países nórdicos.	100%	25%	100%						
B3.3			XHB3.3.1	CSC/CSIEE/CCL	Explica a situación laboral feminina e infantil nas cidades industriais.	50%	5%	80%				20%		
B3.4			XHB3.4.1	CSC	Especifica algunhas repercusións políticas como consecuencia dos cambios económicos en España.	50%	5%					100%		
B3.5			XHB3.5.1	CSC/CAA/CMCCT	Elabora un eixe cronolóxico, diacrónico e sincrónico, cos principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX.	80%	20%	90%						10%
B4.1			XHB4.1.1	CSC/CAA/CCL	Explica razoadamente que o	50%	10%	90%						10%

				concepto imperialismo reflicte unha realidade que influirá na xeopolítica mundial e nas relacións económicas transacionais.										
		XHB4.1.2	CSC/CAA/CCL	Elabora discusións sobre eurocentrismo e a globalización.	100%	25%	90%							10
B4.2		XHB4.2.1	CSC/CAA	Sabe recoñecer cadeas e interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e a Gran Guerra de 1914.	50%	10%	70%					20%		10
B4.3		XHB4.3.1	CSC/CAA	Diferencia os acontecementos dos procesos, nunha explicación histórica, da I Guerra Mundial.	100%	25%	90%							10
		XHB4.3.2	CSC/CAA	Analiza o novo mapa político de Europa.	80%	20%	70%				20%			10
		XHB4.3.3	CSC/CAA/CCL	Describe a derrota de Alemaña desde a	40%	10%	80%					20%		
				súa propia perspectiva e desde a dos aliados.	100%	25%	80%					20%		
B4.4		XHB4.4.1	CSC/CAA/CCL/	Contrasta algunhas interpretacións do alcance da Revolución Rusa na súa época e na actualidade.	80%	20%	90%							
B4.5		XHB4.5.1	CSC/CAA/CCL/CCEC	Comenta analiticamente cadros. Esculturas e exemplos	40%	10%	80%					20%		

				arquitectónicos da arte do século XIX.													
		XHB4.5.2	CSC/CAA/CCL	Compara movementos artísticos europeos e asiáticos.	100%	25%	90%										10

3ª Aval				Estándares de aprendizaxe avaliados /Indicadores de logro (1)	Criterios de cualificación e instrumentos de avaliación												
----------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Identif. contidos	Identif. criteri	Identific Estándar	Competencias clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso Cualific.	Instrumentos					
							Prob .esc.	Prob oral	Trab ind	Trab grup	Cad Cla	Rúb (2)

B5.1		XHB5.1.1	CSC/CAA/CCL	Analiza interpretacións diversas de fontes históricas e historiográficas de distinta procedencia.	100%	20%		70%					20%				
		XHB5.1.2	CSC/CAA	Relaciona algunhas cuestións concretas do pasado co presente e as posibilidades do futuro, como alcance das crises financeiras de 1929 e de 2008.	100%	10%	80%						10%				
		XHB5.1.3	CSC/CAA/CCL	Discute as circunstancias da loita polo sufraxio da muller.	100%	20%		90%									
B5.2		XHB5.2.1	CSC/CCL	Explica diversos factores que fixeron posible o auxe do fascismo en Europa.	50%	10%	90%										

					50%	10%	70%					20%	
B5.3		XHB5.3.1	CSC/CCL	Explica as principais reformas durante a II República española, e reaccións a elas.	60%	15%	90%						
		XHB5.3.2	CSC/CAA/CCL	Explica as causas da Guerra Civil española no contexto europeo e internacional.	60%	15%		90%					
B6.1		XHB6.1.1	CSC/CAA	Recoñece a xerarquía causal (diferente importancia dunhas causas ou outras segundo as narrativas).	60%	25%						90%	
B6.2		XHB6.2.1	CSC/CAA	Sitúa nun mapa as fases do conflito.	70%	25%						90%	
		XHB6.2.2	CSC/CAA/CCL	Dá unha interpretación de por que rematou antes a guerra europea que a mundial.	100%	50%	80%					20%	
		XHB6.2.3	CSC/CAA/CCL	Elabora unha narrativa explicativa das causas e as consecuencias da II Guerra Mundial, a distintos niveis temporais e xeográficos.	70%	25%	80%					20%	
B6.3		XHB6.3.1	CSC	Recoñece a significación do Holocausto na historia mundial.	100%	15%	80%					10%	

B6.4	XHB6.4.1	CSC/CAA/CCL	Utilizando fontes históricas e historiográficas, explica algúns dos conflitos enmarcados na época da Guerra Fría.	100%	15%	80%				10%	
	XHB6.4.2	CSC/CAA/CCL	Describe as consecuencias da guerra de Vietnam.	100%	15%	80%				10%	
B6.5	XHB6.5.1	CSC/CCL	Describe os feitos relevantes do proceso descolonizador.	100%	15%	80%				10%	
	XHB6.5.2	CSC/CAA	Distingue entre contextos diferentes do mesmo proceso, por exemplo, África subsahariana (anos 50 e 60) e a India (1947).	100%	15%	80%				10%	
B7.1	XHB7.1.1	CSCCAACCL	Explica os avances dos réximes soviéticos e do “Welfare State” en Europa.	100%	15%	80%				10%	
	XHB7.1.2	CSC	Recoñece os cambios sociais derivados da incorporación da muller ao traballo asalariado.	100%	15%	80%				10%	
B7.2	XHB7.2.1	CSC/CAA/CCL	Compara a crise enerxética de 1973 coa financeira de 2008.	100%	15%	80%				10%	
B7.3	XHB7.3.1	CSC	Coñece a situación da posguerra e a represión en España, así como as fases da ditadura de Franco.	100%	15%	80%				10%	
	XHB7.3.2	CSC/CAA/CCL	Discute como se entende en España e en Europa o concepto	100%	15%	80%				10%	

				de memoria histórica.								
B8.1		XHB8.1.1	CSC/CAA	Interpreta o renacemento e o declive das nacións no novo mapa político europeo desa época.	100%	15%	80%					10%
		XHB8.1.2	CSC	Comprende os proles e contras do estado de benestar.	100%	15%	80%					10%
B8.2		XHB8.2.1	CSC/CAA/CCL	Analiza aspectos políticos, económicos e culturais dos cambios producidos tralo colapso da URSS.	100%	15%	80%					10%
B8.3		XHB8.3.1	CSC/CAA/CCL	Compara interpretacións sobre a Transición española nos anos setenta do século XX e na actualidade.	100%	15%	80%					10%
		XHB8.3.2	CSC/CCL	Enumera e describe algúns dos principais fitos que deron lugar ao cambio na sociedade española da transición; coroación de Xoán Carlos I, lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, apertura de Cortes Constituíntes, aprobación da Constitución de 1978, primeiras eleccións xerais, creación do Estado das autonomías, etc.	100%	15%	80%					10%

		XHB8.3.3	CSC/CAA/CCL	Analiza o problema do terrorismo en España durante esta etapa(ETA, GRAPO, Terra Lliure, etc.): a xénese e a historia das organizacións terroristas, a aparición dos primeiros movementos asociativos en defensa das vítimas, etc.	100%	15%	80%				10%	
B8.4		XHB8.4.1	CSC/CAA/CCL	Discute sobre a construción da Unión Europea e do seu futuro.	100%	15%	80%				10%	
B9.1		XHB9.1.1	CSC/CD/CCL/CAA/CSIEE	Procura na prensa novas dalgún sector con relacións globalizadas, e elabora argumentos a favor e en contra.	100%	15%	80%				10%	
		XHB9.1.2	CSC/CAA/CCL/CD	Elabora discusións sobre o eurocentrismo e a globalización.	100%	15%	80%				10%	
B9.2		XHB9.2.1	CSC/CAA/CCL/CD	Analiza algunhas ideas de progreso e retroceso na implantación das recentes tecnoloxías da información e da comunicación, a distintos niveis xeográficos.	100%	15%	80%				10%	
B9.3		XHB9.3.1	CSC/CD/CAA/CCL/CMCCT/CSIE E	Crea contidos que inclúen recursos como textos, mapas e gráficos, para presentar algún	100%	15%	80%				10%	

				aspecto conflictivo das condicións sociais do proceso de globalización.									
B10.1		XHB10.1. 1	CSC/CMCCT/CAA/CCL	Formula posibles beneficios e desvantaxes para as sociedades humanas e para o medio natural dalgunhas consecuencias de quecemento global, como de desxeamento do Báltico.	100%	15%	80%					10%	
		XHB10.1. 2	CSC/CAA	Sopese como unha Europa en guerra durante o século XX pode chegar a unha unión económica e política no século XXI.	100%	15%	80%					10%	
		XHB10.1. 3	CSC/CMCCT/CAA	Compara (nun aspecto ou en varios) as revolucións industriais do século XIX coa revolución tecnolóxica de finais do século XX e principio do XXI.	100%	15%	80%					10%	
B10.2		XHB10.2. 1	CSC/CMCCT	Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	100%	15%	80%					10%	
		XHB10.2. 2	CSC/CMCCT	Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas	100%	15%	80%					10%	

				históricos.									
B10.3		XHB10.3. 1	CSC/CMCCT	Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	100%	15%	80%					10%	
B10.4		XHB10.4. 1	CSC/CCL	Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.	100%	15%	80%					10%	

PROCEDIMIENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN (os concretos xa recollidos nos cadros anteriores).

Elementos de avaliación continua.

Procedemento de avaliación final

avaliación final irá o alumnado que suspendese algunha avaliación parcial dun trimestre. Examinarase desa avaliación negativa.

Se o alumnado que teña dúas avaliacións suspensas examínase de toda a materia, por non ter case nada do total da área superado e estar moitas veces os contidos relacionados.

As preguntas serán cuestións da materia dada en cada unha das avaliacións semellantes ás realizadas nas probas parciais.

Non se avaliarán todos ou algúns dos estándares de aprendizaxe que suspendeu o alumno, e estes só serán avaliados dos que suspenderon, salvo no caso reseñado antes que tivesen dúas avaliacións suspensas onde poderán ser preguntados por calquera dos estándares de toda a materia.

A calificación final virá dada só pola nota levada na proba da avaliación final aínda que poderán terse en conta en casos excepcionais cualificacións das probas parciais, así como a actitude do alumnado durante o curso sempre que fose positivo e beneficie ao mesmo, nunca ou case nunca para empeorar a nota.

O redondeo nas cualificacións será puramente matemático á cifra máis próxima. É dicir, por exemplo, se ten un 4,25 poráselle un 4 e se ten un 4,75 levará un 5 no redondeo da nota final. Se de ter un 4,5 quedará a criterio do profesorado se baixar a un 4 ou elevar a un 5 a cualificación en función do traballo e da actitude do alumnado durante o curso tendo en conta a evolución e a mellora.

Procedemento de avaliación extraordinaria

realizar unha proba de estrutura e modelo de cuestións semellante ás realizadas nos parciais e na avaliación final, normalmente cun número de preguntas de unhas 10, ou en algunhas ocasións teñen distinto número delas (máis, ou menos) que den un total de valoración case sempre de 10 puntos, sendo polo tanto valoradas a maior parte das veces cun punto cada unha.

As puntuacións e os redondeos serán coma os aplicados para as avaliacións parciais e para a final, pero en todo caso, xa que se trata dunha Avaliación Extraordinaria e o alumnado vai ser avaliado en toda a materia, digamos por libre, terase menos en conta o traballo realizado durante o curso e máis unicamente a nota obtida na proba como tal, sen prexuízo de que nalgún caso poida influír algo do curso sempre e só no caso de que poida ser favorable para o estudante.

Ademais, neste curso, o alumnado, nesta Avaliación Extraordinaria terá que examinarse de toda a materia, incluso da que por algunha circunstancia, non dera tempo de traballar ou avaliar durante o curso. Será necesario para superar os mínimos xerais esixibles para aprobar a disciplina.

CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS QUE REQUIRE A MATERIA.

A metodoloxía será activa e participativa, implicando ao alumno xa que este non é un mero receptor duns ensinamentos, senón un suxeito activo do proceso de ensino-aprendizaxe seguindo o seguinte esquema:

1. Valoración do grupo e detectar os coñecementos previos de tema a través de supostos ou preguntas curtas.

2. Exposición dos contidos do tema (intercalando exemplos e supostos prácticos).

3. Realización de exercicios prácticos para reforzar as aprendizaxes dos alumnos, propondo a resolución de actividades de ensino-aprendizaxe que faciliten a mellor comprensión do tema (debates, discusións, aplicacións prácticas, role- playing, esquemas conceptuais, ...).

4. Temos ter en conta que a metodoloxía didáctica deberá estar claramente relacionada cos seguintes principios psicopedagóxicos:

- Respeto polo nivel de desenvolvemento do alumno.

- Construción de aprendizaxes significativas, conseguindo que o alumno relacione os ensinamentos recibidos coa vida real.

o desenvolvemento da capacidade de aprender a aprender (dotarlles dos mecanismos necesarios para poder integrarse nunha realidade en constante cambio). □

aprendizaxes funcionais, é dicir, que poidan ser utilizados na vida activa.

aspectos prácticos. □

interrelación de contidos modulares. □

atención aos problemas relacionados coa autoestima. □

aprendizaxe en grupos. (pequeno grupo de 2 e 3 supervisado polo profesor, ou gran grupo) □

maximización do alumno.

AS METODOLÓXICAS E OUTRAS DECISIÓNS METODOLÓXICAS.

de xeito competencial na aula supón un cambio metodolóxico importante; o docente pasa a ser un xestor de coñecemento dos escolares e o alumno ou a alumna adquire un novo rol.

na área de Xeografía e Historia:

nos adestrar de xeito sistemático os procedementos que conforman a estrutura da materia. Se ben a finalidade da área é adquirir coñecementos esenciais que se inclúen no currículo, o docente deberá desenvolver actitudes conducentes á reflexión e análise sobre os grandes avances históricos que nos permiten aprender do pasado e crecer na actualidade, as súas implicacións éticas que en ocasións consideran. Para iso necesitamos certo grao de **adestramento individual e traballo reflexivo** de procedementos básicos da materia: a comprensión oral e escrita, a argumentación en público e a comunicación audiovisual.

nos aspectos da área o **traballo en grupo colaborador** achega, ademais do adestramento de habilidades sociais básicas e enriquecemento persoal desde a diversidade, unha forma de traballo que permite discutir e afondar en contidos dese aspecto.

Por outro lado, cada escolar parte dunhas potencialidades que definen as súas intelixencias predominantes, enriquecer as tarefas con actividades que se desenvolvan desde a diversidade de talentos **múltiples** facilita que todos os alumnos ou alumnas poidan chegar a comprender os contidos que pretendemos adquirir para o desenvolvemento dos obxectivos de aprendizaxe.

Por tanto, a metodoloxía de Xeografía e Historia é indispensable a **vinculación a contextos reais**, así como xerar posibilidades de aplicación dos contidos adquiridos. Para iso, as tarefas competenciais que se podería complementar con proxectos de aplicación dos contidos.

MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS.

GEOGRAFÍA E HISTORIA

Libro de texto: O fixado previamente polo departamento. Considérase como un material que o profesor adapta e reconsidera na súa utilización de acordo cos obxectivos e criterios de avaliación dos contidos, os criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe.

No curso utilizarase o libro de texto da editorial Vicens Vives XH (Xeografía e Historia) en 1º e 2º da ESO, e de Xeografía e Historia de Baía Edicións en 3º e 4º de ESO.

Actividades: serven para reforzar contidos básicos do Libro do Alumno e da Alumna. As actividades organízanse en tres niveis:

Actividades de Avaliación Inicial: deseñadas para avaliar os coñecementos previos do alumnado antes de iniciar o estudo de cada un dos temas.

Actividades de Reforzo e Ampliación, que permiten consolidar os coñecementos dos contidos do tema e ampliar algúns aspectos importantes.

Actividades de Avaliación Final, que permiten avaliar o nivel de logro de cada un dos Estándares de Aprendizaxe acadados polos alumnos.

Recursos da Internet. Cada tema dispón de enderezos da Internet que serven para reforzar e complementar os contidos, habilidades e competencias traballadas en cada tema.

Recursos do contorno propio contribuirán á observación directa, base fundamental no ensino; **os Atlas, dicionarios e enciclopedias, mapas murais xeográficos e históricos, presentacións, vídeos, etc.**

Algunhas películas ou documentais sobre temas xeográficos ou históricos (aínda que os medios audiovisuais, dado o tempo real de que dispomos, han ser utilizados con moita cautela e cando ben o material)...

Tamén destacamos os materiais referidos nos apartados de tratamento das TIC e medios audiovisuais así como os recursos de comprensión lectora. Tamén empregaremos os recursos didácticos que ofrece **Internet:** posibilidade de realización de web quest, cazas do tesouro, exercicios interactivos, etc.

En relación coa organización dos materiais curriculares para o alumnado (libros, cartografías,) deben terse en conta algúns criterios como: uso compartido por todos os alumnos, materiais non discriminatorios, que sexan seguros e adaptados á idade dos alumnos, que non sexan prexudiciais para o medio ambiente...

En relación cos materiais curriculares para o profesorado: deben ser recursos útiles e prácticos para a elaboración e o desenvolvemento do proxecto curricular, e para a elaboración de materiais de aula. Debe terse en conta que estes materiais respecten a pluralidade de opcións didácticas que pode seguir o profesorado...

ACTIVACIÓN Á ACTIVIDADE EMPRENDEDORA E EMPRESARIAL

Os recursos utilizados serán bibliografía sobre a materia e computador. O libro proposto para a materia é *Iniciativa Empresarial a la actividad Emprendedora* da Editorial Vicens Vives.

O profesor elaborará apuntamentos para facilitar a comprensión dos alumnos. Estes apuntamentos serán materia de exame así coma os contidos do libro. Os exercicios prácticos axudarán a comprender o que se explica en clase. Os ordenadores ABALAR, a pizarra dixital e o proxector, serán, xunto co encerado e o taboleiro, elementos clave do noso traballo na aula.

CRITERIOS SOBRE A AVALIACIÓN, CALIFICACIÓN E PROMOCIÓN DO ALUMNADO. (Xa recollidos OS XERAIS no subapartado C) do Apartado 4).

o profesorado, departamento, seminario ou equipo docente, decidirá o peso que na cualificación final de cada trimestre e área terán os instrumentos de avaliación e o momento das aprendizaxes dos seus alumnos ou alumnas. Para a súa determinación pode apoiarse nunha táboa como a que segue:

INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN	PORCENTAXE NA CUALIFICACIÓN
-----------------------------------	------------------------------------

Instrumentos de avaliación do traballo competencial	
Instrumentos de avaliación escritas	
Instrumentos de avaliación dos estándares de aprendizaxe	
Cualificación total	

o peso:

PORCENTAXE NA NOTA FINAL

Avaliación	
Avaliación	
Avaliación	

o de aprendizaxe	
ación total	

o centro determinará o peso de cada área e competencia de cara á promoción final do alumnado.

ESO

t. Aval. B1.1. Coñecer o Sistema Solar e establecer as relacións entre os movementos da terra e a existencia das estacións e do día e da noite, e comprender a súa importancia nos climas e da Biota.

t. Aval. B1.2. Identificar e distinguir os diferentes sistemas de representación cartográfica, tanto en soporte analóxico como dixital e as súas escalas.

t. Aval. B1.3. Analizar e identificar o mapa e coñecer as imaxes satélite e os seus usos principais

t. Aval. B1.4. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas.

t. Aval. B1.5. Localizar no mapamundi físico as principais unidades do relevo mundiais e os grandes ríos e as grandes zonas climáticas e identificar as súas características.

t. Aval. B1.6. Ter unha visión global do medio físico, europeo e mundial e das súas características xerais.

t. Aval. B1.7. Ser capaz de describir as peculiaridades do medio físico europeo.

t. Aval. B1.8. Situar no mapa de Europa as principais unidades e elementos do relevo continental.

t. Aval. B1.9. Coñecer, comparar e describir os grandes conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico europeo.

t. Aval. B1.10. Coñecer os principais espazos naturais do noso continente.

t. Aval. B1.11. Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o medio ambiente e as súas consecuencias.

t. Aval. B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.

t. Aval. B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas.

t. Aval. B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos de estudo e interpretación.

- t. Aval. 3.4. Entender que os acontecementos e procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).
- t. Aval. B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, insertándoo no contexto adecuado.
- t. Aval. 3.6. Entender o proceso de hominización.
- t. Aval. 3.7. Datar a Prehistoria e a Idade Antiga e distinguir a diferente escala temporal de etapas como estas.
- t. Aval. 3.8. Identificar e localizar no tempo e no espazo os procesos e acontecementos históricos máis salientables da Prehistoria e a Idade Antiga para adquirir unha perspectiva.
- t. Aval. 3.9. Coñecer as características da vida humana correspondentes aos dous períodos nos que se divide a Prehistoria: Paleolítico e Neolítico.
- t. Aval. 3.10. Identificar os primeiros ritos relixiosos.
- t. Aval. 3.11. Coñecer algunhas características da vida humana neste período así como o establecemento e a difusión de diferentes culturas urbanas, despois do neolítico.
- t. Aval. 3.12. Recoñecer a importancia do descubrimento da escritura.
- t. Aval. B3.13. Explicar as etapas nas que se divide a historia de Exipto.
- t. Aval. B3.14. Identificar as principais características da relixión exipcia.
- t. Aval. B3.15. Localizar e describir algúns exemplos arquitectónicos de Exipto e de Mesopotamia.
- t. Aval. B3.16. Coñecer os trazos principais das “polis” gregas e a transcendencia do concepto “Democracia”.
- t. Aval. B3.17. Entender a transcendencia do concepto de colonización”.
- t. Aval. B3.18. Distinguir entre o sistema político grego e o helenístico.
- t. Aval. B3.19. Entender o alcance do “clásico” na arte e a cultura occidentais .
- t. Aval. 3.20. Caracterizar os trazos principais da sociedade, economía e cultura romanas e recoñecer os conceptos de cambio e continuidade na historia da Roma antiga.
- t. Aval. 3.21. Identificar e describir os trazos característicos de obras da arte grega e romana, diferenciando entre os que son específicos.
- t. Aval. 3.22. Establecer conexións entre o pasado da Hispania romana e o presente.

ESO

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

- lecer o paso da Idade Antiga á Idade Media.
- r a nova situación económica, social e política dos reinos xermánicos.
- car o Imperio bizantino como continuación do Imperio romano de Oriente.

ribir o Imperio carolinxio como último intento de reconstrución do Imperio de Occidente.

r o nacemento dunha nova relixión: o Islam.

car o proceso de expansión do Islam no mundo e en Al-Andalus e saber identificar as distintas etapas da súa historia.

zar a evolución dos reinos cristiáns e musulmáns, nos seus aspectos socio-económicos, políticos e cultu-rais e comprender o proceso das conquistas e a repo-boación na Penínsa.

terizar a sociedade e as diferentes formas de go-berno existentes nas distintas etapas de Al-Andalus ao longo dos séculos de dominación musulmá, aludindo ás súas actividades ómicas e ao seu xeito de or-ganización.

ñecer as características da arte islámica e andalusí e identificar os monumentos de época andalusí que se conservan no noso territorio.

car os trazos da cultura islámica, valorar a súa riqueza en Al-Andalus e recoñecer a importancia da herdanza musulmá no noso patrimonio.

ficar os factores que propiciaron a aparición e o desenvolvemento do feudalismo tras a morte de Carlomagno, explicar a organización social que disto se deriva e as súas conse- ómicas e sociais.

car a composición dos estamentos da sociedade medieval, os seus trazos distintivos e os pactos de fidelidade e vasalaxe dos distintos grupos sociais que integraban o sistema fe

zar a nova situación social, política e cultural na época do feudalismo: estrutura e organización, xeitos de vida e relación coa Igrexa.

lar a clase social fundamental que sostén o sistema feudal: o campesiñado.

nder o concepto de crise e as súas consecuencias económicas e sociais.

car a importancia dos reinos cristiáns da Península Ibérica durante a Idade Media e a súa evolución.

r o desenvolvemento de León e de Castela.

nder a importancia do Camiño de Santiago na Idade Media e valorar a achega cultural das comunida-des peregrinas.

prender que eran as repoboacións, como se reali-zaron e evolucionaron.

r a ofensiva territorial dos reinos cristiáns entre os séculos XI e XII e a consecuente evolución das fronteiras dos seus reinos.

cer a importancia de certos personaxes destaca-dos relacionados co período histórico estudado.

ñecer a importancia da Igrexa e dos mosteiros na Idade Media.

zar as formas de expresión artística do Románico: arquitectura, pintura e escultura.

car a influencia da arte románica na Península Ibérica.

cer as razóns que estimularon o renacemento da vida urbana: consecuencias da expansión agraria e comercial que se produciu en Europa occidental a partir do século XI.

ribir as características das cidades medievais e dos grupos sociais que vivían nelas: formas de goberno e actividades económicas.

car a importancia da burguesía e o seu papel fundamental no desenvolvemento de Europa na Baixa Idade Media.

nder o concepto de crise, as súas causas e as súas consecuencias económicas e sociais.

cer os feitos que posibilitaron a consolidación e evolución dos reinos hispánicos e localizar nun mapa o desenvolvemento da Reconquista dos reinos de Castela, Portugal e a Co
ón.

ribir a forma na que se levou a cabo a repoboación dos territorios conquistados polos reinos cristiáns.

car a organización do poder e as institucións e a economía gandeira de goberno do reino de Castela.

r a organización do poder e as institucións da Coroa de Aragón.

ribir a convivencia entre varias culturas na Península Ibérica.

zar a crise económica, social e política que tivo lugar na Baixa Idade Media na Coroa de Castela e na Coroa de Aragón.

acemento das cidades e o seu consecuente rena-cer cultural.

emento das universidades e os saberes clásicos: o trivium e o quadrivium.

va relixiosidade xurdida das novas necesidades relixiosas.

rición de máis ordes relixiosas: os franciscanos e os dominicos.

ovas construcións urbanas: palacios, concellos, lonxas e catedrais.

uitectura gótica e as súas innovacións.

ferenzas entre a arquitectura gótica e a arquitec-tura románica.

ximo expoñente da arquitectura gótica: a catedral e as súas partes. Financiamento, membros da construción e técnicas.

ultura e a pintura gótica: a súa independización da arquitectura.

racterísticas da escultura: do hieratismo ao rea-lismo.

racterísticas da pintura: do fresco ao retablo.

tura sobre táboa: o temple e o óleo.

uitectura gótica na Península: Gótico francés e Gótico mediterráneo.

tura e a escultura gótica na Península, as súas características e os seus artistas máis representativos.

tico en Galicia.

proximación á época a través do comentario de textos e a observación de imaxes e debuxos

para coñecer e conservar o patrimonio cultural.

Busca de información na rede referente a elementos propios do Gótico.

Definición de conceptos clave para a comprensión da época e comparación entre eles.

Compromiso dun traballo grupal de investigación coa fin de profundar no estudo do estilo gótico.

Selección de obras artísticas pertencentes ao estilo en cuestión.

Analizar o renacer cultural europeo occidental tras unha época de profunda crise.

Identificar as principais características da arquitectura gótica e a súa construción máis representativa.

Coñecer as características da pintura e escultura da arte gótica e comentar algunhas obras representativas.

Analizar a presenza do estilo gótico na Península Ibérica e en Galicia.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

Utilizar e empregar os conceptos e coñecementos básicos sobre a demografía e a distribución da poboación no mundo, Europa e España.

Analizar e interpretar documentos e información demográfica presentada en diferentes formatos.

Identificar e explicar a distribución da poboación no mundo e as características demográficas das súas diferentes zonas.

Analizar e interpretar documentos e información demográfica presentada en diferentes formatos.

Analizar con detalle as características básicas que presenta a poboación española: distribución e evolución da poboación.

Analizar e reflexionar sobre problemas, retos e realidades da sociedade española relacionados coa súa demografía.

Analizar diferentes tipos de documentos e fontes de información sobre as sociedades humanas e os movementos migratorios na actualidade.

Identificar os principais tipos de organización das sociedades e valorar positivamente a diversidade cultural e social propia da nosa sociedade.

Caracterizar os fluxos migratorios no mundo analizando as súas causas e as súas repercusións.

Analizar problemas medioambientais de España e da propia redonda analizando as súas causas e posibles estratexias para resolvelos.

Utilizar e comprender o concepto de sostibilidade e as prácticas relacionadas coa xestión sostible que podemos facer dos recursos.

Analizar diferentes tipos de documentos e fontes de información sobre os dobramentos urbanos.

ribir as principais características da cidade: definición, morfoloxía e funcións.

r as principais características do espazo urbano español.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

preparar datos, evidencias e información relacionada co medioambiente ou cos problemas medioambientais analizando diferentes fontes e formatos de información.

realizar de forma eficaz tarefas ou proxectos, ter iniciativa para emprender e propor accións relacionadas co medioambiente e a súa preservación.

valorar o grao de idoneidade dalgunhas políticas sociais, económicas ou territoriais en relación ao medioambiente e a súa preservación.

conocer, describir e valorar a acción do home sobre o medio ambiente e as súas consecuencias.

caracterizar a cidade como un ecosistema humano e describir modelos de desenvolvemento sostible.

ESO

A HISTORIA

CRITERIOS DE AVALIACIÓN
conocer o Humanismo e o Renacemento, movementos que transformaron o pensamento e a sociedade da Europa do século XVI.
valorar a actuación dos monarcas españois Sabela de Castela e Fernando de Aragón, os Reis Católicos.
valorar e valorar os proxectos europeos para chegar ás Indias e o descubrimento de América por Colón. Coñecer os trazos dunha civilización precolombina, a dos aztecas.
valorar as consecuencias da Reforma de Lutero, valorando a reacción da igrexa católica.
valorar os principais acontecementos dos reinados de Carlos I e Filipe II, destacando a supremacía hispánica nesta época.
conocer e valorar os pobos e culturas que os españois e portugueses encontraron nas novas terras.
valorar os diversos tipos de fontes de información que empregan os historiadores.
valorar o papel dos mecenas e identificar os trazos xerais da estética renacentista nas artes plásticas.

ñecer a recuperación e adaptación das formas clásicas como elementos esenciais da arquitectura renacentista e coñecer o os arquitectos máis destacados.

ñar a influencia do mundo grecolatino no tratamento das formas escultóricas do Renacemento e coñecer os máis destacados escultores.

ñecer os principais obxectivos dos pintores renacentistas e as dificultades para alcanzalos.

ñecer as realizacións máis destacadas da arte renacentista en España.

ñecer a obra deste xenial artista do Renacemento e a súa repercusión e influencia posterior.

ñecer obras escultóricas e pictóricas seguindo un modelo establecido.

ñecer a evolución da monarquía hispánica durante o século XVII.

ñecer a progresiva perda da hexemonía hispánica.

ñecer os trazos do absolutismo francés do século XVII.

ñecer e valorar a singularidade do sistema parlamentario inglés

ñecer os trazos da ciencia moderna nos seus inicios así como os avances científicos máis destacados.

ñecer e comentar diversas fontes de información Guerra dos Trinta Anos.

ñecer os diferentes modelos de mapas conceptuais e elaborar algún deles.

DE AVALIACIÓN

ñecer os trazos característicos da estética da arte barroca nas artes plásticas.

ñecer os novos elementos arquitectónicos e decorativos da arte barroca.

ñecer os elementos característicos da escultura barroca.

car os obxectivos e realizacións da pintura barroca.

car as características propias do Barroco español e as obras dos principais artistas.

car a obra deste xenial artista do Barroco e a súa repercusión e influencia posterior.

car obras arquitectónicas seguindo un modelo establecido.

DE AVALIACIÓN

car as actuacións dos monarcas españois en Galicia e a resposta dos dirixentes galegos.

car as actuacións políticas e militares máis destacadas na Galicia do século XVI.

car e valorar as obras e artistas máis destacados da arte renacentista en Galicia.

car a singularidade de Galicia no conxunto da monarquía hispánica do século XVII.

car e valorar as obras e artistas máis destacados da arte barroca en Galicia.

carificar os elementos que caracterizan os pazos galegos e coñecer a súa orixe e significación.

car truír eixes cronolóxicos empregando ferramentas que ofrece Internet.

2. A XEOGRAFÍA

DE AVALIACIÓN

car as características xerais dos réximes democráticos e os elementos básicos do Estado de Dereito.

car os trazos comúns dos sistemas non democráticos .

caracterizar as diferentes formas de goberno monárquicas e republicanas.

reñir as características e funcionamento dos estados unitarios, descentralizados e federais.

reñir os trazos característicos da actual monarquía parlamentaria e a organización administrativa e territorial de España.

reñir as fases de construción da U.E. e coñecer os seus obxectivos e actuacións máis destacadas.

reñir a evolución territorial e política de Galicia a través de mapas históricos e fontes documentais.

reñir as características dos mapas políticos e analizar a información que conteñen.

DE AVALIACIÓN

reñir a distribución do tempo diario entre o traballo, o descanso e o ocio.

reñir os conceptos de poboación activa e inactiva e as taxas de actividade, ocupación e paro.

reñir as características xerais do mercado laboral no mundo globalizado e coñecer medidas de política laboral a través do exemplo de Galicia.

reñir os dereitos laborais básicos na lexislación internacional e española.

reñir e diferenciar as organizacións sindicais e empresariais e as súas formas de protesta.

reñir o tempo de descanso e de ocio

reñir a situación laboral da poboación traballadora en Galicia.

reñir e aplicar as pautas básicas para analizar e comentar documentos escritos que conteñen información válida para xeógrafos e historiadores.

DE AVALIACIÓN

reñir as diferentes fases do proceso industrializador e sinalar os trazos que caracterizan as empresas multinacionais.

reñir a diversidade de materias primas e de fontes de enerxía e diferenciar os tipos de industrias.

reñir os trazos de empresas innovadoras na moderna produción de bens e servizos.

<p>Clasificar as novas formas de explotación agropecuaria e pesqueira e describir os trazos básicos da moderna industria alimentaria.</p>
<p>Comprender as razóns do crecemento do sector servizos e valorar a terciarización da economía mundial.</p>
<p>Coñecer as características e a evolución dunha multinacional galega.</p>
<p>Construír, elaborar e analizar diferentes tipos de gráficos.</p>
<p>DE AVALIACIÓN</p>
<p>Analizar a evolución da economía española e valorar o impacto da crise económica de 2008.</p>
<p>Coñecer as principais actividades do sector primario e describir as grandes paisaxes agrarias españolas.</p>
<p>Clasificar as características da industria española e o seu proceso de reestruturación.</p>
<p>Analizar o crecemento do sector servizos, coñecer os tipos de transporte e os medios de comunicación máis representativos e analizar a actividade turística en España.</p>
<p>Analizar e valorar os desequilibrios territoriais entre as comunidades do Estado español desde o punto de vista do seu desenvolvemento económico.</p>
<p>Analizar e comparar datos da economía española e galega.</p>
<p>Coñecer e analizar mapas de coropletas.</p>
<p>DE AVALIACIÓN</p>
<p>Definir as características dunha rexión periférica e coñecer as principais axudas europeas.</p>
<p>Coñecer as actividades do sector primario, valorando os contrastes entre o mantemento de formas tradicionais e a modernización.</p>
<p>Analizar o papel da explotación dos recursos do mar no conxunto da actual economía galega.</p>
<p>Coñecer as principais actividades industriais, fixando a atención naquelas que máis contribúen á creación de riqueza e postos de traballo.</p>
<p>Analizar a crecente importancia do sector dos servizos, destacando o papel desempeñado tanto por sectores tradicionais como polos novos e máis innovadores.</p>

orar, a partir de datos económicos, textuais e cartográficos , o papel do mar na economía galega.

izar filmes comerciais como fontes de información .

DE AVALIACIÓN

scribir os trazos básicos do sistema capitalista na actualidade.

acar os elementos que contribúen á globalización da economía.

ntificar e valorar as máis destacadas reaccións á uniformización cultural que provoca a globalización.

ntificar os principais índices para establecer o grao de desenvolvemento dos países.

ender as causas do desenvolvemento do Norte e da dependencia do Sur e coñecer as grandes rexións económicas do mundo.

realizar as zonas e explicar as causas da conflictividade bélica no mundo actual.

mprender os problemas do crecemento ilimitado e a necesidade de alcanza un desenvolvemento sostible.

stigar a actuación de empresas multinacionais relacionadas con Galicia.

ecer as características dos mapas anamórficos e valorar a información que proporcionan.

DE AVALIACIÓN

mprender o impacto que a actividade humana provoca no medio ambiente.

enciar a necesidade de realizar un consumo responsable e solidario cos restantes membros da comunidade e dos países en xeral, en especial dos menos desenvolvidos.

realizar algúns dos efectos negativos da contaminación sobre os seres vivos e o equilibrio ecolóxico.

promover o crecemento da conciencia ecolóxica dos cidadáns para frear a destrución do medio ambiente.

conocer algunhas das medidas máis destacadas para a protección do medio ambiente.

conocer as características dun Parque Nacional en Galicia, o das Illas Atlánticas.

valorar a fotografía como fonte de información xeográfica e histórica.

ESO

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

conocer e describir as principais características do Antigo Réxime.

comprender e valorar os cambios que a Ilustración introduciu na mentalidade da época.

caracterizar os trazos que caracterizan o sistema do despotismo ilustrado.

conocer as realizacións máis salientables dos primeiros monarcas da dinastía de Borbón en España.

conocer as realizacións borbónicas e o papel dos ilustrados en Galicia.

caracterizar as liñas básicas da organización e explotación das colonias españolas en América no século XVIII.

cer e valorar as novas ideas sociais, económicas e políticas que criticaban as bases do Antigo Réxime.

zar e valorar as correntes e movementos artísticos máis significativos da época.

cer e valorar as achegas máis destacadas da ciencia e da tecnoloxía no século XVIII.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

ribir os trazos básicos que caracterizan o liberalismo.

rar o proceso de independencia dos EE UU como expresión da primeira revolución liberal.

icar as causas da Revolución francesa, coñecer os trazos máis significativos das súas fases e identificar os trazos da política exterior e interior do Imperio napoleónico.

cer e valorar o proceso dos inicios da revolución liberal en España a no contexto da crise da Monarquía e da guerra contra os franceses.

zar os cambios introducidos pola revolución industrial, valorando o impacto das transformacións.

ribir os trazos do capitalismo e a nova sociedade de clases.

zar e valorar as correntes e movementos artísticos máis significativos da época, prestando unha especial atención á obra de Goya.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

cer os principios da Restauración absolutista e os intentos revolucionarios que se lle opuxeron.

conocer e valorar o enfrontamento entre absolutismo e liberalismo durante o reinado de Fernando VII e o proceso de independencia das colonias españolas en América.

Identificar os trazos básicos da evolución política, económica e social do reinado de Sabela II.

Identificar e analizar as etapas políticas do Sexenio democrático.

Identificar e valorar as especificidades da Galicia liberal.

Identificar os trazos do nacionalismo e coñecer o proceso de formación do novo Estado de Alemaña e Italia.

Identificar e diferenciar as primeiras formas de organización e protesta proletaria, así como os trazos básicos do marxismo e do anarquismo valorando a súa incidencia no mundo obreiro.

Identificar e diferenciar as características do movemento artístico do romanticismo e do realismo.

Identificar as características do Estado burgués e os movementos reivindicativos das mulleres e do mundo obreiro.

Identificar avances científicos, técnicos e organizativos da segunda revolución industrial, así como os seus trazos característicos.

Identificar as principais causas e consecuencias da revolución demográfica.

Identificar as causas e consecuencias da formación dos imperios coloniais.

Identificar os feitos máis significativos dos reinados de Afonso XII e Afonso XIII.

Identificar as características políticas, económicas e sociais da Galicia caciquil do século XIX.

...er e valorar os rexionalismo e nacionalismos periféricos españois da época da Restauración.

...ificar as características e valorar as obras dos máis destacados artistas impresionistas e postimpresionistas.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

...car as causas e consecuencias da Primeira Guerra Mundial.

...ificar os puntos clave do proceso revolucionario ruso e da formación do Estado soviético.

...cer os postulados básicos do fascismo e as principais características da Italia de Mussolini.

...nder as causas do crac da Bolsa de Nova York e as consecuencias que dela se derivaron.

...cer as características do nazismo e as actuacións máis destacadas da Alemaña de Hitler.

...icar as causas e consecuencias da Segunda Guerra Mundial.

...zar e valorar as manifestacións artísticas da arte das vangardas, con especial atención a Galicia.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

...terizar a ditadura de Primo de Rivera, as súa evolución e fin.

describir el contexto de proclamación de la Segunda República y describir sus etapas y principales realizaciones.

describir las especificidades de Galicia durante la Segunda República con atención especial al proceso autonómico.

describir el contexto en el que se inició y desarrolló la Guerra Civil, así como las fuerzas que apoyaron a los dos bandos y las consecuencias de la derrota republicana.

identificar los rasgos básicos de la política, cultura y socioeconomía de España durante la dictadura franquista.

describir los rasgos específicos de la dictadura franquista en Galicia, destacando el papel de la guerrilla y el drama del exilio.

analizar y valorar el arte de las vanguardias en España y Galicia, destacando la obra de Picasso.

CRITERIOS DE EVALUACIÓN

comprender la división del mundo en bloques tras la Segunda Guerra Mundial y definir sus características.

describir los rasgos de la Guerra Fría y caracterizar sus fases y conflictos más destacados.

caracterizar los rasgos políticos, económicos y sociales de las democracias liberales.

caracterizar los rasgos políticos, económicos y sociales de las democracias populares.

describir y valorar el proceso de descolonización.

describir las características del Tercer Mundo.

cer as tendencias da arte na etapa da Guerra Fría.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

car os avances técnicos e científicos do mundo actual e os seus efectos na globalización.

cterizar esta fase histórica destacando o papel de EE UU e a orde internacional xurdida tras a fin da Guerra Fría.

cer o proceso de formación e ampliación da Europa Comunitaria.

cer a evolución económica e política do conxunto dos países de América Latina.

cterizar as economías consolidadas e emerxentes de Asia.

prender o papel que o islam exerce nos países de maioría musulmá e caracterizar as manifestacións do terrorismo xihadista.

cterizar as relacións internacionais a partir dos ataques terroristas do 11-9-2001.

prender e valorar a enorme diversidade de linguaxes e expresións artísticas características do momento actual.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

cer e valorar os feitos básicos da transición democrática.

zar o actual sistema político da España das Autonomías e coñecer os trazos básicos da Constitución de 1978.

ificar as principais realización dos diferentes gobernos democráticos.

ribir o proceso autonómico galego e caracterizar os seus trazos básicos, así como identificar as diferentes forzas políticas que gobernaron.

zar e valorar a arte actual en España.

INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DE ENSEÑANZA E DA PRÁCTICA DOCENTE.

INDICADORES DE LOGRO DO PROCESO DE ENSINO

	Escala			
	1	2	3	4
nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado.				
nseguiuse crear un conflito cognitivo que favoreceu a aprendizaxe.				
nseguiuse motivar para lograr a actividade intelectual e física do alumnado.				
nseguiuse a participación activa de todo o alumnado.				
ntouse co apoio e coa implicación das familias no traballo do alumnado.				
ntívose un contacto periódico coa familia por parte do profesorado.				
optáronse as medidas curriculares adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
optáronse as medidas organizativas adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
ndeuse adecuadamente á diversidade do alumnado.				
sáronse distintos instrumentos de avaliación.				
áse un peso real á observación do traballo na aula.				
stamentos de funcionamento e traballo colaborativo de alumnado dentro de grupos				

INDICADORES DE LOGRO DA PRÁCTICA DOCENTE

	Escala			
	1	2	3	4
Como norma xeral, fanse explicacións xerais para todo o alumnado.				
Adócese a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa.				
Plázanse actividades atendendo á diversidade.				
Plázanse probas de avaliación adaptadas ás necesidades do alumnado con NEAE.				
Plázanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar.				
Plázanse o traballo individual e en equipo.				
Plázanse estratexias de animación á lectura.				
Plázanse estratexias tanto de expresión como de comprensión oral e escrita.				
Plázanse as TIC aos procesos de ensino – aprendizaxe.				
Plázanse atención aos elementos transversais vinculados a cada estándar.				
Plázanse ao alumnado de forma rápida os resultados das probas / traballos, etc.				
Plázanse e coméntanse co alumnado os aspectos máis significativos derivados da realización das probas, traballos, etc.				
Plázanse ao alumnado a posibilidade de visualizar e comentar os seus acertos e erros.				
Plázanse o grao de implicación do profesorado nas funcións de titoría e orientación.				
Plázanse a adecuación, logo da súa aplicación, das ACS propostas e aprobadas.				
Plázanse as medidas de apoio, reforzo, etc. están claramente vinculadas aos estándares.				
Plázanse a eficacia dos programas de apoio, reforzo, recuperación, ampliación...				

ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE SEGUIMIENTO, DE RECUPERACIÓN E DE AVALIACIÓN DE MATERIAS PENDENTES.

Seguimento de recuperación e avaliación de materias pendentes de cursos anteriores.

Os alumnos con materias pendentes terán que realizar, ou ben un exame trimestral do que serán avisados con quince días de antelación ou unha Proba Final no calendario establecido para as materias pendentes. Así mesmo, para facilitarlles o estudo, ao comezar cada trimestre entregaráselle unha batería de exercicios para que traballen os aspectos máis importantes da materia. Preparará o exame. Cada semana disporán dun recreo no que os membros do departamento estarán á súa disposición para aclarar dúbidas.

Con ese alumno no seguinte curso ao que ten pendente, consultaráselle como vai levando o traballo e pediráselle algunha mostra do que vai facendo para realizar un seguimento.

Plázanse a cualificación desas avaliacións parciais, finais, dos traballos encomendados, de algunha das tres ou das dúas ou tres xuntas.

cación final elaborárase cos criterios dos cursos ordinarios e a partir das notas dos traballos e da proba, de ser necesario, coa ponderación que considere o profesorado e aplícase xa reseñados para as outras avaliacións.

OBJETIVOS DA AVALIACIÓN INICIAL E DE MEDIDAS INDIVIDUAIS OU COLECTIVAS QUE SE POIDAN ADOPTAR COMO CONSECUENCIA DOS RESULTADOS

Avaliación inicial:

Realízase no mes de Setembro ou comezos de outubro, canto antes sexa posible.

Trátase de constatar os coñecementos que traen o alumnado do curso anterior e os coñecementos previos que teñen dos contidos mínimos da materia que se impartirá este ano. Trátase de facer unha mestura de proba que inclúa cuestións tipo test, preguntas e respostas, a confección de mapas, gráficas, etc relacionados cos estándares de aprendizaxe.

Os resultados servirán para ver os coñecementos que ten o alumnado e incidir máis de aí en diante nas carencias que presenten e nos aspectos dos contidos que máis convén traballar.

MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

Diagnóstico do grupo despois da avaliación inicial

Para formular as medidas de atención á diversidade e inclusión habemos de solicitar, en primeiro lugar, diversa información sobre cada grupo de alumnos e alumnas; como mínimo, información relativa a:

1. Características de alumnos e alumnas.

2. Situación do grupo (clima da aula, nivel de disciplina, atención...).

3. Necesidades que se identifican no grupo en canto ao desenvolvemento de contidos curriculares.

4. Estratexias metodolóxicas que se puidesen identificar; convén pensar nesta fase en como se poden abordar (*planificación de estratexias metodolóxicas, xestión da aula, estratexias de seguimento do alumnado, etc.*).

5. Necesidades que se identifican no grupo en canto aos aspectos competenciais.

6. Competencias prioritarias que hai que practicar no grupo nesta materia.

s que se deben ter en conta ao agrupar os alumnos e as alumnas para os traballos cooperativos.

e recursos que se necesitan adaptar a nivel xeral para obter un logro óptimo do grupo.

idades individuais

inicial facilítanos non só coñecemento acerca do grupo como conxunto, senón que tamén nos proporciona información acerca de diversos aspectos individuais dos nosos estudantes. Poderemos:

os alumnos ou as alumnas que necesitan un maior seguimento ou personalización de estratexias no seu proceso de aprendizaxe. (Débese ter en conta aquel alumnado con necesidades especiais, con altas capacidades e con necesidades non diagnosticadas, pero que requiran atención específica por estar en risco, pola súa historia familiar, etc.).

medidas organizativas a adoptar. (Planificación de reforzos, situación de espazos, xestión de tempos grupais para favorecer a intervención individual).

conclusións sobre as medidas curriculares a adoptar, así como sobre os recursos que se van empregar.

modelo de seguimento que se vai utilizar con cada un deles.

intervalo de tempo e o modo en que se van avaliar os progresos destes estudantes.

modo en que se vai compartir a información sobre cada alumno ou alumna co resto de docentes que interveñen no seu itinerario de aprendizaxe; especialmente, co titor.

ÓN Á DIVERSIDADE NA PROGRAMACIÓN.

obxectivos principais dun ensino de calidade é ofrecer unha aproximación á realidade do alumnado, tanto ao seu contorno como ás súas propias aspiracións, capacidades e intereses. É especialmente relevante na área de Ciencias Sociais, moi marcada polo estudo de casos particulares e de evolucións específicas de determinadas zonas ou países, e pola diferente percepción que teñen os alumn@s dunhas e doutras rexións e duns e doutros contornos socioeconómicos, culturais, etc.

os alumn@s non teñen un nivel de coñecemento homoxéneo. Nuns casos hai diferenzas moi marcadas no nivel lingüístico, o que provoca grandes desniveis á hora de entender os contidos, especialmente a maioría de grande abstracción, específicos da Xeografía e da Historia. Noutros casos sucede algo similar co nivel matemático, o que influirá na facilidade de comprensión dos contidos xeográficos.

Programación ha de ter en conta tamén que non todos os alumnos adquiren o mesmo tempo e coa mesma intensidade os contidos tratados. Por iso, debe estar deseñada de modo que permita avanzar para todos o final da etapa, permitindo á vez que os máis avantaxados poidan ampliar os seus coñecementos máis alá do mínimo común.

objectivos lógranse mediante a presentación das unidades en dous niveis. Nun primeiro nivel formularanse as ideas xerais e básicas sobre o tema, para pasar, nun segundo nivel, o estudo de aspectos máis concretos. O primeiro nivel debería ser asimilado por todos os alumn@s, en tanto que os contidos de segundo nivel poden ser traballados máis tarde segundo as capacidades de cada alumno.

DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE NA METODOLOXÍA.

A atención á diversidade está contemplada tamén na metodoloxía e nas estratexias didácticas concretas que van aplicarse na aula. Estas estratexias son de dous tipos:

1. Estratexia expositiva nos contidos básicos. O obxectivo é asegurarnos de que eses contidos básicos son comprendidos por todos os alumnos, definindo claramente o nivel de comprensión.

2. Estratexia indagatoria no caso dos contidos específicos. A finalidade é permitirlles aos alumnos afondar nas súas investigacións segundo sexan as súas distintas capacidades e intereses.

ATENCIÓN Á DIVERSIDADE NOS MATERIAIS UTILIZADOS.

A atención dos materiais utilizados na aula ten tamén unha grande importancia á hora de atender as diferenzas no conxunto dos alumnos e das alumnas.

O material esencial debe considerarse o libro base. O uso de materiais de reforzo ou ampliación, tales cos cadernos ou a Carpeta de Recursos, permite atender a diversidade en función das necesidades de cada alumno que nos queiramos fixar.

ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES

As actividades incluíranse na PXA (Programación Xeral Anual).

Durante este curso académico haberá varias xornadas reducidas que se celebraran en todo o Centro e son aproveitables tamén para as nosas áreas. Estas teñen as seguintes datas:

1. Xornada de inicio (antes do festivo do 1 de Novembro). Finais de Outubro.

2. Xornada de fin de curso (último día do primeiro trimestre antes das vacacións). Final da terceira semana de Decembro.

3. Xornada de fin de curso (o día lectivo antes de comezar esta festividade).

4. Xornada de fin de curso (o derradeiro día lectivo do presente curso académico) Final da terceira semana de Xuño.

5. Xornada de fin de curso (o día lectivo antes de comezar esta festividade) Final do curso organizaranse actividades extraescolares que aparecerán detalladas na memoria de final de curso.

O Departamento está aberto a calquer tipo de actividade que vaia xurdindo ao longo do curso, en relación coa materia.

6. Xornada de fin de curso (o día lectivo antes de comezar esta festividade) En medida das posibilidades e sempre que haxa prazas o Departamento intentará participar en actividades interesantes para as materias como son as do “Proxecto Terra”.

CONTRIBUCIÓN DA MATERIA AO PLAN LECTOR.

Contribuiremos a este plan, moi activo dentro do centro, acudindo á biblioteca e realizando traballos individuais ou colectivos no seu espazo.

Facilitar a consecución dos obxectivos que a Lei orgánica de educación da Comunidade Autónoma de Galiza sinalan para as etapas do ensino obrigatorio, os centros educativos e os seus proxectos educativos proxectos lectores, que implicaran, entre outras cousas, a dedicación real dun tempo mínimo diario para a lectura e a inclusión de prácticas de comprensión lectora e da escritura.

Para lograr estes obxectivos o Departamento de xeografía e historia recomenda as seguintes lecturas para a área de Ciencias Sociais:

Para o curso de 1º de ESO, lecturas recomendadas:

Robinson Crusoe (Walter Scott)

El Rey Star (Xosé Miranda)

El Rey de Vilameán (Xoán Bernárdez Vilar)

El Rey de rei (Darío Xohan Cabana)

Artículos relacionados coa materia.

Artículos xornalísticos relacionados co tema.

Para o curso de 2º de ESO, lecturas recomendadas:

El diario de Ana Frank (Ana Frank)

El carpinteiro (Manuel Rivas)

El pijama de raias (John Boyne)

Art Spiegelman)

El Persepolis (Marjane Satrapi)

Artículos relacionados coa materia.

Artículos xornalísticos relacionados co tema.

TRIBUCIÓN DA MATERIA AO PLAN TIC.

Prendemos realizar case a metade das sesións mediante técnicas e tecnoloxías que temos a man na clase, nas aulas de informática e na casa, polo que o ordenador e o proxecto de traballos serán ferramentas fundamentais.

Ademais, no traballo, o alumnado traballará neste campo:

Traballando na aula de informática, para entrar en diferentes páxinas web, sempre relacionadas coa materia:

- Mapas: <http://www.xtec.es/~ealonso/flash/mapasflash.htm>
- Clima: [http:// climatic.educaplus.org](http://climatic.educaplus.org)
- Programa de Nacións unidas para o desenvolvemento: www.undp.org/ spanish
- Claseshistoria.com/general/ejercicios.htm
- clio.rediris.es/actividades/trivial3/trivial3.htm
- clio.rediris.es/actividades/trivial/ind-cues.htm

Selección de documentais e filmes relacionados coa materia.

Uso de presentacións dixitais na aula.

MECANISMOS DE REVISIÓN, DE AVALIACIÓN E DE MODIFICACIÓN DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA EN RELACIÓN COS RESULTADOS OBTIDOS E PROCESOS DE MELLORA.

Ademais pretendemos promover a reflexión docente e a autoavaliación da realización e o desenvolvemento de programación didáctica. Para iso, ao finalizar cada unidade de traballo, utilizaremos unha secuencia de preguntas que lle permitan ao docente avaliar o funcionamento do programado na aula e establecer estratexias de mellora para a propia unidade.

Como modo de avaliación da programación didáctica no seu conxunto, pódese realizar ao final de cada trimestre para recoller as melloras no seguinte modo:

- Mecanismo de revisión

Na propia programación terase en conta:

cumprimento trimestral da mesma, por parte dos profesores que impartan a materia, valorando os obxectivos acadados, a correcta secuenciación da materia, os propios recursos e a metodoloxía didáctica empregada, así como tamén o nivel da clase e as dificultades atopadas. O profesor poderá introducir as medidas correctoras sempre que o estime conveniente. Normalmente nas reunións de Departamento tratarase sobre ditas cuestións.

Final de curso, os profesores que impartan a materia, farán un resumo global, que terá en conta, polo menos, os seguintes aspectos: o grao de cumprimento dos obxectivos marcados e as dificultades atopadas. O informe final permitirá logo introducir as modificacións oportunas para os vindeiros cursos.

dores

	Escala			
	1	2	3	4
Definición do deseño das unidades didácticas, temas ou proxectos a partir dos elementos do currículo.				
Definición da secuenciación e da temporalización das unidades didácticas / temas / proxectos.				
Definición do desenvolvemento da programación respondeu á secuenciación e a temporalización previstas.				
Definición da secuenciación dos estándares para cada unha das unidades, temas ou proxectos.				
Definición do grao mínimo de consecución fixado para cada estándar.				
Definición do peso de cada estándar do peso correspondente na cualificación.				
Definición de cada estándar a un ou varios instrumentos para a súa avaliación.				
Definición de cada estándar cos elementos transversais a desenvolver.				
Definición dunha estratexia metodolóxica común para todo o departamento. [Só para ESO e bach.].				
Definición da secuencia de traballo na aula.				
Definición dos materiais didácticos utilizados.				
Definición do libro de texto (no caso de que se use).				
Definición do plan de avaliación inicial deseñado, incluídas as consecuencias da proba.				
Definición da proba de avaliación inicial, elaborada a partir dos estándares.				
Definición do procedemento de acreditación de coñecementos previos [Só para determinadas materias de 2º de bacharelato].				
Definición das pautas xerais establecidas para a avaliación continua: probas, traballos, etc.				
Definición dos criterios establecidos para a recuperación dun exame e dunha avaliación.				
Definición dos criterios establecidos para a avaliación final. [Só para ESO e bacharelato].				
Definición dos criterios establecidos para a avaliación extraordinaria. [Só para ESO e bach.].				
Definición dos criterios establecidos para o seguimento de materias pendentes. [Só para ESO e bacharelato].				
Definición dos criterios establecidos para a avaliación desas materias pendentes. [Só para bacharelato].				
Definición dos exames, tendo en conta o valor de cada estándar.				
Definición dos programas de apoio, recuperación, etc. vinculados aos estándares.				
Definición das medidas específicas de atención ao alumnado con NEAE.				
Definición do desenvolvemento das actividades complementarias e extraescolares previstas.				
Definición dos mecanismos para informar ás familias sobre criterios de avaliación, estándares				

ntos.				
ci3n dos mecanismos para informar 3s familias sobre os criterios de promoci3n.				
ci3n do seguimento e da revisi3n da programaci3n ao longo do curso.				
ci3n desde a materia ao plan de lectura do centro.				
e integraci3n das TIC no desenvolvemento da materia.				

ci3ns:

DATOS DO DEPARTAMENTO**POSICIÓN E ORGANIZACIÓN DO DEPARTAMENTO**

O departamento está integrado por un profesor con destino definitivo (Xefe de Departamento). Este, na hora adicada a tal fin e en coordinación coa dirección, fai o seguimento das programacións e trata aspectos relativos ao departamento e o funcionamento do mesmo.

ASIGNATURAS QUE IMPARTE O DEPARTAMENTO E NÚMERO DE HORAS.

NIVEL	HORAS	Nº DE GRUPOS	TOTAL HORAS
1º DA ESO	3 h de Ciencias Sociais	1	3
	1 h de Valores Éticos	1	1
2º DA ESO	3 h de ciencias Sociais	1	3
	1 h de Valores Éticos	1	1
3º DA ESO	3 h de Ciencias Sociais	1	3
	1 h de Valores Éticos	1	1
4º DA ESO	3 h de Ciencias Sociais	1	3
	1 h de Valores Éticos	1	1
	3h de Iniciación á Actividade Emprendedora e Empresarial	1	3
TOTAL		8	19

DISTRIBUCIÓN DO ALUMNADO

CURSO	Nº ALUMN@S	Nº DE GRUPOS
1º ESO	18	1 106